

Smartification of Sport Tourism with Data-Driven Technologies: A Model for Sustainable Development in Iran

Iraj Ghasemi¹, Nazanin Ghasemi², Behnam Asheghi^{3✉}

1- Master's Graduate, Department of Public Administration, Payame Noor University, Tehran, Iran.

2- Ph.D Candidate, Department of Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, University of Guilan, Rasht, Iran.

3- Assistant Professor, Department of Sports Sciences, Mazandaran Institute of Technology, Babol, Iran.

Article Info

Article type:
Research Paper

Keywords:
Sport Tourism,
Sustainable
Development, Smart
Tourism, Ecotourism,
Technology.

Received:
?? Sep 2024

**Received in revised
form:**
?? Nov 2024

Accepted:
?? Dec 2024
pp.? -?

Abstract

Sports tourism, as a dynamic and revenue-generating sector of the tourism industry, faces serious environmental, socio-cultural, and economic challenges. Smartification based on modern technologies such as the Internet of Things, big data, and artificial intelligence can pave the way for sustainable development. However, the lack of a localized model for Iran's conditions has created a major research gap. This study used a qualitative approach and the grounded theory method of Strauss and Corbin. Data were collected through semi-structured interviews with 13 experts (sports management and tourism professors, IT managers) and analysis of 37 scientific documents, then analyzed through three coding stages. From 39 open codes, 12 concepts and 4 axial categories emerged: structural and institutional barriers, infrastructural and technical limitations, sustainable outcomes, and smartification strategies. Findings show that lacking an integrated institutional framework, insufficient sustainable funding, poor internet infrastructure, and data silos are key barriers, while cost reduction, revenue increase, job creation, preserving local culture, and reducing pollution are major positive outcomes. The proposed paradigm model introduces a triple priority developing a national document, allocating dedicated budgets, and upgrading internet infrastructure as the key strategy. The Ministry of Cultural Heritage should develop a national smart tourism document, allocate dedicated budgets, and enhance internet infrastructure in priority destinations. Additionally, developing localized models to improve the smart sports tourism ecosystem and conducting future research on emerging technologies are recommended.

Citation:

Publisher: Vali-e-Asr University of Rafsanjan

<http://doi.org/10.22072/tmsse.2026.2087305.1151>

The Author(s) ©

* Corresponding Author, Behnam.asheghi@mit.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

Sport tourism, as one of the most dynamic and profitable sectors of the tourism industry, faces serious challenges in environmental, cultural, and economic sustainability. The rapid and often unplanned growth of sport tourism can impose irreversible negative consequences on the environment, local culture, and the social structure of host communities. In this context, the concept of sustainable development has emerged as a comprehensive framework to mitigate negative effects and enhance positive outcomes. Meanwhile, smartification, through the utilization of emerging technologies such as the Internet of Things, big data, artificial intelligence, and augmented reality, offers a novel approach to optimizing tourist experiences and improving destination management. Smart tourism creates an integrated information ecosystem that enables optimal resource management, cost reduction, enhanced tourist satisfaction, and ultimately, the reduction of environmental footprints. However, despite Iran's high potential due to its diverse climate, numerous tourist attractions, and significant sports capacities, regional political issues and existing crises have challenged the development of the tourism industry. Furthermore, a systematic review of previous research reveals that while numerous studies have addressed sustainable tourism development, and some have specifically focused on sustainable sport tourism, very few have explicitly examined the role of smartification in linking sport tourism and sustainable development. Most existing research has either focused on general aspects of tourism or, when focusing on sports, has limited itself to technical and infrastructural dimensions without sufficient attention to sustainability components. Additionally, there is a notable lack of local and context-based research in Iran that can provide a native model for smartifying sport tourism to achieve sustainable development, considering the country's specific political, climatic, and cultural conditions. Therefore, this study aims to design and explain a model for the smartification of sport tourism with an

emphasis on sustainable development, thereby taking an effective step toward filling the existing knowledge gap and providing practical guidelines for the balanced and sustainable development of this vital and growing industry.

Methodology

This study was conducted using a qualitative approach and the grounded theory method of Strauss and Corbin. Data were collected through semi-structured interviews with 13 experts, including professors of sport management, tourism professors, and information technology managers and specialists, who were purposefully selected from the provinces of Guilan, Isfahan, and South Khorasan to ensure a comprehensive geographical perspective. Additionally, 37 relevant scientific documents, including research articles, books, dissertations, and research projects, were analyzed. The data analysis process was carried out in three stages of coding: open coding, axial coding, and selective coding. To ensure validity, criteria such as long-term engagement, persistent observation, member checking, triangulation, and continuous comparison were employed. Reliability was calculated using the inter-coder agreement method, yielding a reliability coefficient of 76%, which is above the acceptable threshold of 60%.

Results

From a total of 39 initial open codes extracted from interviews and document analysis, 12 concepts were identified, which were subsequently organized into 4 core categories: structural and institutional barriers to smartification, infrastructural and technical limitations, sustainable consequences of smartification, and strategies for achieving sustainable smartification. The findings revealed that the most significant barriers to smartification include the lack of an integrated institutional and policy framework at the national level (absence of a national master plan, lack of inter-institutional coordination, and a siloed, sectoral approach to smartification projects), insufficient

sustainable funding and investment, resistance from traditional and organizational managers to change and transparency, weak internet infrastructure in sport tourism destinations, data silos across organizations, lack of national standards for applications and systems, and limitations arising from international sanctions. On the other hand, the most important positive consequences of smartification include economic benefits (reduction of operational costs, increased revenue through dynamic pricing and combined sales, and creation of indirect employment in the startup ecosystem), socio-cultural benefits (increased justice in access to tourism information, preservation and promotion of local culture), and environmental benefits (reduced fuel consumption and pollution, optimization of energy consumption, smart waste management, and destination capacity management). However, the risk of cultural alienation was also identified as a potential negative consequence. The proposed paradigmatic model introduces a triple priority as the key strategy for achieving sustainable smartification: first, developing a national smart tourism master plan and establishing a supreme council; second, allocating dedicated and sustainable budgets; and third, improving internet infrastructure in priority sport tourism destinations.

Discussion and Conclusion

The findings of this study indicate that the realization of sport tourism smartification in Iran, before any technical action, requires fundamental reforms at the institutional, policy, and structural levels. The lack of a national master plan, inter-sectoral coordination, and sustainable funding are the greatest obstacles facing this field. Comparison of these results with previous research shows alignment with studies by Nikbin (2025) on inter-institutional coordination challenges, Karoubi et al. (2022) on internet infrastructure weaknesses, and Liang et al. (2022) on the role of high-speed internet in smart tourism development. However, the present study significantly extends existing knowledge by introducing the concept of triple strategic prioritization,

which has not been presented as a prioritized policy package in any previous domestic or international study. Additionally, the risk of cultural alienation due to excessive smartification has been largely overlooked in previous research that focused primarily on the positive aspects of technology. In contrast to most international studies that have focused on technical and technological aspects (such as Gretzel et al., 2015; Buhalis, 2020; Liang et al., 2022), the findings of this study demonstrate that in the Iranian context, institutional and policy barriers are even more important and deep-rooted than technical and infrastructural barriers. This study has several limitations, including its geographical focus on only three provinces, its cross-sectional nature, and potential biases despite efforts to ensure validity. The innovation of this research lies in presenting a comprehensive, indigenous paradigmatic model of sport tourism smartification for sustainable development, discovering novel concepts such as the triple strategic prioritization and the risk of cultural alienation, and emphasizing institutional and policy barriers as the most critical obstacles in the Iranian context. Practically, it is recommended that the Ministry of Cultural Heritage, in collaboration with the Ministry of Sports and Youth, develop a national smart tourism master plan with a 10-year perspective and specific quantitative and qualitative goals, establish a Supreme Council for Smart Tourism, allocate a dedicated budget line for sport tourism smartification in the annual national budget, and urgently improve internet quality in priority sport tourism destinations using technologies such as fiber optics and satellite internet. For future research, conducting large-scale quantitative studies to empirically test the proposed paradigmatic model, comparative studies between several provinces or countries with different levels of smart tourism development, and longitudinal studies to examine the evolution of the smartification phenomenon over time are recommended.

Declaration of Generative AI and AI-assisted technologies in the writing process

The authors declare that they did not use any artificial intelligence (AI) tools in the preparation of this manuscript.

Funding

This article is not sponsored

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

مقاله در زینت انتشار

هوشمندسازی گردشگری ورزشی با فناوری‌های داده‌محور: الگویی برای توسعه پایدار در ایران

ایرج قاسمی^۱، نازنین قاسمی^۲، بهنام عاشقی^۳

۱- کارشناسی ارشد گروه مدیریت دولتی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۲- دانشجوی دکتری گروه مدیریت ورزشی دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی دانشگاه گیلان، رشت، ایران

۳- استادیار گروه علوم ورزشی موسسه آموزش عالی صنعتی مازندران، بابل، ایران

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ دریافت:

؟؟؟/؟؟/؟؟

تاریخ بازنگری:

؟؟؟/؟؟/؟؟

تاریخ پذیرش:

؟؟؟/؟؟/؟؟

صص.؟؟-؟

کلید واژه‌ها:

گردشگری ورزشی، توسعه پایدار، گردشگری هوشمند، اکوتوریسم، تکنولوژی.

گردشگری ورزشی به عنوان یکی از بخش‌های پویا و درآمدزای صنعت گردشگری، با چالش‌های جدی در ابعاد زیست‌محیطی، اجتماعی-فرهنگی و اقتصادی مواجه است. هوشمندسازی مبتنی بر فناوری‌های نوین مانند اینترنت اشیا، داده‌های بزرگ و هوش مصنوعی، می‌تواند راهگشای توسعه پایدار در این حوزه باشد. با این حال، فقدان مدل بومی متناسب با شرایط ایران، شکاف عمده‌ای در ادبیات پژوهشی ایجاد کرده است. این مطالعه با رویکرد کیفی و روش نظریه زمینه‌ای اشتراوس و کوربین انجام شد. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۱۳ خبره (اساتید مدیریت ورزشی، گردشگری و مدیران فناوری اطلاعات) و تحلیل ۳۷ سند علمی جمع‌آوری و در سه مرحله کدگذاری تحلیل گردید. از مجموع ۳۹ کد باز، ۱۲ مفهوم و ۴ مقوله محوری شامل موانع ساختاری و نهادی، محدودیت‌های زیرساختی و فنی، پیامدهای پایدار و راهبردهای تحقق هوشمندسازی استخراج شد. یافته‌ها نشان داد نبود چارچوب نهادی یکپارچه، کمبود بودجه پایدار، ضعف زیرساخت اینترنت و جزیره‌ای بودن داده‌ها از مهم‌ترین موانع هستند، در حالی که کاهش هزینه‌ها، افزایش درآمد، ایجاد اشتغال، حفظ فرهنگ بومی و کاهش آلودگی از مهم‌ترین پیامدهای مثبت می‌باشند. مدل پارادایمی ارائه‌شده اولویت‌بندی سه‌گانه تدوین سند ملی، تخصیص بودجه اختصاصی و ارتقای اینترنت را به عنوان راهبرد کلیدی معرفی می‌کند. پیشنهاد می‌شود وزارت میراث فرهنگی نسبت به تدوین سند ملی گردشگری هوشمند اقدام کرده، بودجه اختصاصی پیش‌بینی نموده و زیرساخت اینترنت را در مقاصد اولویت‌دار ارتقا بخشد. همچنین، توسعه مدل‌های بومی برای بهبود اکوسیستم گردشگری ورزشی هوشمند و انجام پژوهش‌های آتی در زمینه کاربرد فناوری‌های نوین توصیه می‌گردد.

استناد:

<http://doi.org/10.22072/tmsse.2026.2087305.1151>

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه ولی عصر رفسنجان

مقدمه

گردشگری ورزشی به عنوان یکی از پویاترین و سودآورترین بخش‌های صنعت گردشگری جهانی، همواره نقشی محوری در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع میزبان ایفا کرده است (Keshtidar et al, 2021). این صنعت نه تنها منبع مهمی برای ایجاد درآمد و اشتغال محسوب می‌شود، بلکه بستری برای تبادل فرهنگی، توسعه زیرساخت‌ها و ارتقای جایگاه بین‌المللی مقاصد گردشگری فراهم می‌آورد (Shafiei Rudposhti et al, 2021). با این حال، در کنار این فرصت‌های ارزشمند، رشد سریع و اغلب بدون برنامه‌ریزی گردشگری ورزشی، نگرانی‌های جدی را در ابعاد زیست‌محیطی، اجتماعی-فرهنگی و اقتصادی به همراه داشته است. افزایش انتشار کربن ناشی از سفرهای طولانی‌مدت، مصرف بی‌رویه انرژی و آب در اماکن ورزشی، تولید حجم عظیم پسماند در رویدادهای بزرگ، تخریب مناظر طبیعی در مناطق حساس اکولوژیکی و همچنین تضعیف فرهنگ‌های بومی در اثر هجوم گردشگران، از جمله پیامدهای منفی توسعه کنترل‌نشده این صنعت به شمار می‌روند (Nikouei et al, 2025; Adabi Firoozjah et al, 2020). در سطح جهانی، نهادهای بین‌المللی مانند سازمان ملل متحد و سازمان جهانی گردشگری، سال ۲۰۱۷ را به عنوان: سال جهانی گردشگری پایدار نامگذاری کرده‌اند و بر ضرورت گذار از رویکردهای سنتی به سمت مدل‌های توسعه متوازن و مسئولانه تأکید دارند (UNWTO, 2017)^۱. با این وجود، مطالعات نشان می‌دهد که در بسیاری از کشورها، به ویژه مناطق در حال توسعه، همچنان اهداف اقتصادی کوتاه‌مدت بر ملاحظات زیست‌محیطی و اجتماعی-فرهنگی غلبه دارند (Nikouei et al, 2025; Higham & Hinch, 2018).

در سطح ملی، ایران با برخورداری از تنوع اقلیمی کم‌نظیر، جاذبه‌های طبیعی و تاریخی متعدد و ظرفیت‌های ورزشی گسترده (مانند پیست‌های اسکی، سواحل شمال و جنوب، مناطق کوهستانی و کویری)، پتانسیل بالایی برای توسعه گردشگری ورزشی دارد (Asheghi et al, 2022). با این حال، این صنعت در ایران با چالش‌های ساختاری متعددی مواجه است. مسائل سیاسی منطقه، تحریم‌های بین‌المللی، کمبود سرمایه‌گذاری زیرساختی، نبود برنامه جامع ملی برای توسعه گردشگری ورزشی و ضعف هماهنگی بین نهادهای میان سازمان‌های متولی (سازمان میراث فرهنگی، وزارت ورزش، شهرداری‌ها و بخش خصوصی)، از مهم‌ترین موانع پیش روی این صنعت به شمار می‌روند (Adabi Firoozjah et al, 2020). از سوی دیگر، با ظهور عصر دیجیتال و گسترش سریع فناوری‌های نوین، مفهوم هوشمندسازی به عنوان یک رویکرد تحول‌آفرین در مدیریت گردشگری مطرح شده است. فناوری‌هایی مانند اینترنت اشیا، داده‌های بزرگ، هوش مصنوعی، واقعیت افزوده و رایانش ابری، امکانات بی‌سابقه‌ای برای بهینه‌سازی تجربه گردشگر، مدیریت پایدار منابع، کاهش آثار منفی زیست‌محیطی و افزایش بهره‌وری مقاصد گردشگری فراهم آورده‌اند (Salahi Kojour et al, 2022; Gretzel et al, 2015). در این پژوهش، هوشمندسازی به معنای کاربرد یکپارچه و هماهنگ سه دسته فناوری کلیدی تعریف می‌شود: (۱) فناوری‌های اتصال و جمع‌آوری داده شامل اینترنت اشیا و سامانه‌های موقعیت‌یاب^۲ (۲) فناوری‌های پردازش و تحلیل داده شامل کلان‌داده و هوش مصنوعی و (۳) فناوری‌های تعامل و ارائه خدمات شامل اپلیکیشن‌های موبایل، واقعیت افزوده و رایانش ابری. بر این اساس، هوشمندسازی صرفاً دیجیتالی‌سازی یا الکترونیکی کردن فرآیندها نیست، بلکه ایجاد یک اکوسیستم اطلاعاتی یکپارچه است که در آن داده‌ها به صورت لحظه‌ای جمع‌آوری، تحلیل و برای بهینه‌سازی تجربه گردشگر و مدیریت پایدار مقصد به کار گرفته می‌شوند.

هوشمندسازی گردشگری ورزشی با فناوری‌های داده‌محور: الگویی برای توسعه ... / کاسمی و همکاران

توسعه پایدار، مفهومی است که نخستین بار در گزارش برانتلند^۱ (۱۹۸۷) به عنوان توسعه‌ای که نیازهای نسل حاضر را بدون به خطر انداختن توانایی نسل‌های آینده در تأمین نیازهایشان برآورده می‌کند تعریف شد و سپس توسط سازمان جهانی گردشگری (۲۰۱۷)، به عنوان چارچوبی جامع برای تعدیل اثرات منفی و تقویت پیامدهای مثبت گردشگری مورد تأکید قرار گرفت. در پژوهش حاضر، توسعه پایدار مطابق با همین تعاریف، شامل سه بعد اصلی است: بعد اقتصادی (ایجاد درآمد پایدار، اشتغال‌زایی، کاهش هزینه‌ها)، بعد اجتماعی-فرهنگی (عدالت در دسترسی، حفظ فرهنگ بومی، مشارکت جامعه محلی) و بعد زیست‌محیطی (کاهش آلودگی، بهینه‌سازی مصرف انرژی، مدیریت پسماند و ظرفیت مقاصد).

مطالعات جدید نشان داده‌اند که هوشمندسازی در رویدادهای ورزشی می‌تواند ابعاد پایداری را فراتر از حوزه‌های سنتی اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی گسترش داده و ابعاد نوینی مانند پایداری امنیتی-اخلاقی، پایداری منابع انسانی و پایداری سلامت را نیز شامل شود (Ghasemi et al, 2026). همچنین، پژوهش‌ها حاکی از آن است که پذیرش فناوری‌های نوظهور در ورزش، با چالش‌هایی مانند هزینه‌های بالا، کمبود تخصص، مقاومت فرهنگی و محدودیت‌های ناشی از تحریم در کشورهایی مانند ایران مواجه است که تنها ۳۷ درصد فدراسیون‌های ورزشی از فناوری‌های مدرن استفاده می‌کنند (Sharifi & Kashef, 2026). پژوهش‌های دیگری نشان می‌دهد که تحول دیجیتال در رویدادهای ورزشی پایدار، تحت تأثیر عواملی مانند رهبری تحول‌آفرین، سرمایه‌گذاری هوشمند، مقاومت سازمانی و چارچوب‌های نظارتی قرار دارد و راهبردهای آن در سه دسته فناوری‌های هوشمند، بهینه‌سازی فرایندها و تعامل دیجیتال قابل دسته‌بندی است (Ghasemi et al, 2025).

مسئله اصلی پژوهش حاضر آن است که علیرغم وجود مطالعات پراکنده در دو حوزه توسعه پایدار گردشگری ورزشی (Nikouei et al, 2025; Mousavi et al, 2021; Javid et al, 2020) و گردشگری هوشمند در حوزه ورزش (Nikbin, 2025; Mohammadzadeh et al, 2025; Salahi Kojour et al, 2022)، تاکنون مدلی که به طور همزمان این دو حوزه را به صورت یکپارچه و سیستمی پیوند دهد، در ایران ارائه نشده است. شکاف عملی پژوهش در این نکته خلاصه می‌شود که با وجود سرمایه‌گذاری‌های انجام‌شده در زیرساخت‌های فناوری اطلاعات در برخی اماکن ورزشی و مقاصد گردشگری کشور، به دلیل نبود یک چارچوب جامع و بومی، این سرمایه‌گذاری‌ها عمدتاً جزیره‌ای، پراکنده و بدون هماهنگی با اهداف توسعه پایدار انجام شده‌اند. برای نمونه، بر اساس گزارش‌های موجود، تنها ۳۷ درصد فدراسیون‌های ورزشی ایران از فناوری‌های مدرن استفاده می‌کنند و مصرف سرانه انرژی در اماکن ورزشی ایران حدود ۲.۵ برابر میانگین جهانی برآورد شده است (Sharifi & Kashef, 2026). تلفیق راهبردهای اقلیمی با فناوری‌های هوشمند قابل بومی‌سازی، کارآمدی طراحی اقامتگاه‌ها را افزایش می‌دهد (Gheymati et al, 2026).

همچنین، نرخ اتصال اینترنت پایدار در مناطق گردشگری ورزشی دورافتاده مانند برخی مناطق کوهستانی و کویری، کمتر از ۴۰ درصد است. این شکاف عملی، ضرورت طراحی الگویی را که هم ابعاد فنی هوشمندسازی و هم ابعاد پایداری را به صورت یکپارچه پوشش دهد، دوچندان می‌کند.

بر این اساس، هدف اصلی پژوهش حاضر، طراحی و تبیین الگوی هوشمندسازی گردشگری ورزشی با تأکید بر توسعه پایدار در بافت ایران است. این پژوهش در پی پاسخ به این پرسش اساسی است که ابعاد و مؤلفه‌های الگوی هوشمندسازی گردشگری ورزشی در راستای توسعه پایدار در ایران کدام‌اند و چه روابطی بین این مؤلفه‌ها وجود دارد؟

نوآوری پژوهش حاضر در چهار جنبه قابل طرح است: نخست، ارائه اولین مدل پارادایمی بومی و جامع هوشمندسازی گردشگری ورزشی در ایران که به طور همزمان موانع، پیامدها و راهبردهای مرتبط با توسعه پایدار را در یک چارچوب نظری منسجم

گردآوری کرده است. دوم، کشف مفاهیمی چون خطر بیگانه‌شدگی فرهنگی و اولویت‌بندی سه‌گانه راهبردی که در ادبیات پیشین کمتر مورد توجه بوده است. سوم، تأکید بر موانع نهادی و سیاستی به عنوان مهم‌ترین مانع هوشمندسازی در بافت ایران. چهارم، ارائه اولویت‌بندی سه‌گانه عملیاتی (سند ملی و شورای عالی، بودجه اختصاصی، ارتقای اینترنت) به عنوان نقشه راه اجرایی برای سیاست‌گذاران. برخلاف پژوهش‌های پیشین که بر جنبه‌های فنی متمرکز بوده‌اند، این مطالعه با تأکید بر جنبه‌های انسانی و فرهنگی هوشمندسازی، دیدگاهی کل‌نگر و متوازن ارائه می‌دهد.

علیرغم اهمیت روزافزون گردشگری ورزشی، شواهد نشان می‌دهد که در طرح‌های مدرن، اغلب اهداف اقتصادی کوتاه‌مدت بر ملاحظات زیست‌محیطی و توان اکولوژیکی مناطق میزبان غلبه دارند (Nikouei et al, 2025; Higham & Hinch, 2018). در دو دهه اخیر، فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی تحول شگرفی در صنعت گردشگری ایجاد کرده‌اند و مفهوم گردشگری هوشمند، نویدبخش راهکارهای نوینی برای چالش‌های سنتی این صنعت است (Gretzel et al., 2015; Buhalis, 2020). با این حال، کاربست این مفهوم در حوزه گردشگری ورزشی هنوز در مراحل ابتدایی قرار دارد؛ بنابراین، شکاف اصلی پژوهش چنین بیان می‌شود: عدم وجود مدلی جامع و یکپارچه که ابعاد هوشمندسازی را با شاخص‌های توسعه پایدار در گردشگری ورزشی پیوند دهد، توجه ناکافی به نقش تسهیل‌کنندگی گردشگری هوشمند در کاهش آثار منفی زیست‌محیطی و فقدان پژوهش‌های بومی در ایران. ازاین‌رو، پژوهش حاضر با هدف طراحی و تبیین الگوی هوشمندسازی گردشگری ورزشی با تأکید بر توسعه پایدار، گامی در جهت پر کردن این شکاف برمی‌دارد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مرور نظام‌مند پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که اگرچه مطالعات متعددی به توسعه پایدار گردشگری پرداخته‌اند و برخی نیز به طور خاص بر گردشگری ورزشی پایدار تمرکز کرده‌اند، اما تعداد پژوهش‌هایی که به طور مشخص به نقش هوشمندسازی در پیوند میان گردشگری ورزشی و توسعه پایدار پرداخته باشند، بسیار اندک و محدود است. همچنین، در زمینه گردشگری هوشمند، بیشتر تحقیقات موجود یا بر جنبه‌های عمومی گردشگری متمرکز بوده‌اند یا در صورت تمرکز بر ورزش، به ابعاد فنی و زیرساختی بدون توجه کافی به مؤلفه‌های پایداری (به‌ویژه زیست‌محیطی و اجتماعی-فرهنگی) اکتفا کرده‌اند؛ برای نمونه زنگویی و همکاران (۱۴۰۱) مؤلفه‌های هوشمندسازی صنعت گردشگری ایران را شناسایی کردند، اما این مطالعه نیز به طور خاص به ورزش نپرداخت. خسروی و نادری (۱۴۰۲) بر بازاریابی داده‌محور در گردشگری هوشمند تأکید داشتند که تنها یکی از ابعاد موضوع است. نیک‌بین، (۱۴۰۴) و محمدزاده و همکاران (۱۴۰۴) نیز با توجه به اینکه به گردشگری هوشمند پرداخته اما به توسعه پایدار اشاره‌ای نداشتند. در سطح بین‌المللی، الدولیمی^۱ و همکاران (۲۰۲۳) نقش گردشگری ورزشی را در دستیابی به اهداف توسعه پایدار در قطر (مطالعه جام جهانی ۲۰۲۲) بررسی کردند، اما به مؤلفه هوشمندی توجه چندانی نداشتند. همچنین، مطالعه علم‌سنجی تیگو^۲ و همکاران (۲۰۱۹) نشان داد که در میان پنج بعد اصلی گردشگری هوشمند (فناوری‌های هوشمند، اکوسیستم‌های هوشمند، خلق ارزش، تجربه گردشگری و اقتصاد اشتراکی)، بیشترین تمرکز بر دو بعد اول بوده و ابعاد مرتبط با پایداری و ارزش‌آفرینی سبز کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

گردشگری ورزشی به عنوان زیرشاخه‌ای تخصصی از صنعت گردشگری، به سفری اطلاق می‌شود که انگیزه اصلی یا فرعی آن، مشارکت در فعالیت ورزشی (فعال) یا تماشای رویداد ورزشی (غیرفعال) است (Dewailly & Beltramo, 2017)؛ (Keshtidar et al, 2021). شفیی و همکاران (۱۴۰۰) گردشگری ورزشی را نظامی اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی می‌دانند که توسعه

1. Aldulaimi

2. Tiago

هوشمندسازی گردشگری ورزشی با فناوری‌های داده‌محور: الگویی برای توسعه ... / کیه قاسمی و همکاران

آن مستلزم تقویت زیرساخت‌ها، مدیریت و فرهنگ جامعه میزبان است. این صنعت علاوه بر درآمدزایی و اشتغال‌زایی (Hosseini, 2025; asgarabadi, 2025)، نیازمند شاخص‌های مؤثر بازاریابی برای رشد روزافزون است (Khodabakhshzade et al, 2020).

توسعه پایدار که ریشه در گزارش برانتلند (۱۹۸۷) دارد، شامل سه رکن اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست‌محیطی است. در گردشگری ورزشی، توسعه پایدار به معنای برآوردن نیازهای کنونی بدون به خطر انداختن توانایی نسل‌های آینده است (Carneiro et al, 2016). با وجود اهمیت موضوع، پژوهش‌ها نشان می‌دهد که در عمل، اهداف اقتصادی کوتاه‌مدت بر ملاحظات زیست‌محیطی و اجتماعی-فرهنگی غلبه دارند (Nikouei et al, 2025; Higham & Hinch, 2018).

گردشگری هوشمند رویکردی یکپارچه و فناورانه است که با استفاده از اینترنت اشیا، داده‌های بزرگ، هوش مصنوعی و واقعیت افزوده، به بهینه‌سازی تجربه گردشگر و پایداری منابع می‌پردازد (Gretzel et al, 2015). باهالیس (۲۰۲۰) آن را حاصل تکامل گردشگری الکترونیک می‌داند. تیاگو و همکاران (۲۰۱۹) پنج بعد اصلی گردشگری هوشمند شامل فناوری‌های هوشمند، اکوسیستم‌های هوشمند، خلق ارزش، تجربه شخصی‌شده و اقتصاد اشتراکی را شناسایی کرده‌اند. در حوزه ورزشی، هوشمندی شامل رزرو هوشمند، مسیریابی، مدیریت ترافیک و ارائه اطلاعات لحظه‌ای است (Salahi Kojour et al, 2022; Liang et al, 2022). پیوند هوشمندی و توسعه پایدار از طریق بهبود کارایی منابع، مدیریت پسماند و ترافیک، عدالت در دسترسی و بهبود اقتصاد محلی قابل تبیین است (Karoubi et al, 2022; Guo & Kang, 2023)؛ زنگویی و همکاران، (۱۴۰۱)؛ مدیریت شهری نیز به عنوان نهاد محلی اصلی، نقشی کلیدی در سیاست‌گذاری، توسعه زیرساخت‌ها و ارائه خدمات هوشمند ایفا می‌کند (Nikbin, 2025). همچنین، طراحی رابط کاربری (UI) و تجربه کاربری (UX) در برنامه‌های هوشمند گردشگری، نقشی تعیین‌کننده در جذب و رضایت گردشگران دارد (Mohammadzadeh et al, 2025) که این تجربه کاربری خود کیفیت خدمات را افزوده و ارزش درک‌شده بیشتر تأثیر مستقیمی بر تصویر مقصد، نگرش گردشگران و رضایت دارند (Torkan et al, 2024).

مطالعات داخلی نشان داده‌اند که فناوری اطلاعات تأثیر قابل‌توجهی بر توسعه پایدار گردشگری ورزشی دارد (Kimasi, 2019; Salkhori et al, 2019). جاوید و همکاران (۱۳۹۹) شاخص‌های ایجاد اشتغال، مبارزه با تبعیض و تغییر رفتار زیست‌محیطی را مهم‌ترین مؤلفه‌های توسعه پایدار گزارش کردند. موسوی و همکاران (۱۴۰۰) بر نقش جاذبه‌های گردشگری ورزشی، سیاست‌گذاری هوشمندانه و مشارکت جامعه محلی تأکید کردند. صلاحی‌کجور و همکاران (۱۴۰۰) استفاده از ابزارهای دیجیتال را موجب کاهش اتکا به نفت دانستند. کروی و همکاران (۱۴۰۱) مدیریت ازدحام گردشگران مبتنی بر هوشمندی را راهکاری مؤثر معرفی کردند. زنگویی و همکاران (۱۴۰۱) چهار مؤلفه توانمندسازی اجتماعی-فرهنگی، حکمرانی هوشمند، توسعه فناوری‌های نوین و هوشمندسازی جامع خدمات را شناسایی نمودند. در جدیدترین مطالعات، محمدزاده و همکاران (۱۴۰۴) نشان دادند که هماهنگی میان زبان طراحی، رابط کاربری و تجربه کاربری، نقش مهمی در کاربردپذیری برنامه‌های هوشمند گردشگری دارد و برنامه پاریس با بهره‌گیری از طراحی اسکئومورفیزم و رنگ‌های هدفمند، تجربه‌ای غنی‌تر از برنامه اصفهان ارائه می‌دهد. همچنین نیک‌بین (۱۴۰۴) در مطالعه‌ای کیفی بر روی تهران نشان داد که مدیریت شهری برای توسعه گردشگری هوشمند نیازمند سیاست‌گذاری کلان، ایجاد زیرساخت‌های فناورانه و داده‌محور، ارائه خدمات هوشمند و مدیریت چالش‌هایی همچون محدودیت منابع مالی و مقاومت سازمانی است.

در سطح بین‌المللی، مطالعه علم‌سنجی تیاگو و همکاران (۲۰۱۹) بر روی ۱۳۲۱ مقاله نشان داد که ۸۹٪ پژوهش‌های گردشگری هوشمند بین سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۰ منتشر شده است. جکوماس (۲۰۱۹) فرهنگ، سیاست و اقتصاد را عوامل اصلی توسعه پایدار گردشگری معرفی کرد. شارپلی (۲۰۲۰) مفهوم رشد‌زدایی پایدار را مطرح نمود. لیانگ و همکاران (۲۰۲۲) نقش فناوری 5G را در توسعه گردشگری ورزشی هوشمند حیاتی دانستند. الدولیمی و همکاران (۲۰۲۳) نشان دادند که گردشگری ورزشی در قطر

با همکاری ذی‌نفعان به اهداف توسعه پایدار کمک کرده است. هییخوک‌سانگ و همکاران (۲۰۲۳) یازده شاخص برای مدل گردشگری ورزشی هوشمند ارائه دادند. در جدیدترین پژوهش‌ها، جی^۱ و همکاران (۲۰۲۴) با مطالعه ۲۹۷ شهر چین نشان دادند که توسعه شهرهای هوشمند اثر مثبت بر درآمد و جذب گردشگر دارد اما نیازمند سرمایه‌گذاری پایدار و حمایت نهادی است. همچنین واز^۲ و همکاران (۲۰۲۵) در مرور نظام‌مند خود بر لزوم توجه به مشارکت اجتماعی، حکمرانی محلی و پیوند با اهداف توسعه پایدار در گردشگری هوشمند تأکید کردند همچنین علاف‌جعفری و همکاران (۱۴۰۴) نشان دادند حکمرانی هوشمند، مدیریت هوشمند مقاصد گردشگری و حکمرانی مشارکتی از تم‌های اصلی در بازیابی گردشگری عصر هوشمند هستند. جمع‌بندی پیشنهادی نشان می‌دهد، توسعه پایدار گردشگری ورزشی یک موضوع شناخته‌شده و مورد علاقه پژوهشگران است، اما بیشتر مطالعات به شناسایی شاخص‌ها یا بررسی اثرات مثبت بسنده کرده‌اند و کمتر به ارائه مدل‌های عملیاتی و یکپارچه پرداخته‌اند، گردشگری هوشمند عمدتاً در سطح عمومی و برای مقاصد شهری یا فرهنگی مطالعه شده است و ورود آن به حوزه ورزش، به ویژه گردشگری ورزشی، بسیار محدود و جدید است؛ اما حلقه مفقوده، پژوهش‌هایی هستند که به طور همزمان هر سه مفهوم گردشگری ورزشی، توسعه پایدار و هوشمندی را در یک مدل واحد ترکیب کنند. اکثر پژوهش‌های موجود یا دو به دو این مفاهیم را بررسی کرده‌اند (مثلاً گردشگری ورزشی و پایداری، یا گردشگری هوشمند و پایداری) و تعداد بسیار کمی به طور خاص به ضرورت هوشمندسازی گردشگری ورزشی اشاره داشته‌اند؛ بنابراین پژوهش حاضر با ارائه مدل توسعه پایدار گردشگری ورزشی هوشمند به دنبال پر کردن این شکاف پژوهشی می‌باشد.

مواد و روش‌ها

این مطالعه با هدف کاربردی و به روش میدانی، به گردآوری و تحلیل کیفی داده‌ها پرداخته و بر اساس نظریه داده بنیاد و رویکرد کدگذاری اشتراوس و کوربین^۳ به شکل مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته شکل گرفت. مشارکت‌کنندگان متناسب با هدف و چارچوب پژوهش انتخاب شده که به طور مشخص شامل دو جامعه انسانی (شامل اساتید مدیریت ورزشی، اساتید حوزه گردشگری و مدیران و کارشناسان فناوری اطلاعات از سه استان گیلان، اصفهان و خراسان جنوبی انتخاب شدند. گیلان به عنوان نمادی از مناطق شمالی با اقلیم مرطوب و ظرفیت‌های گردشگری ورزشی ساحلی و کوهستانی، اصفهان به عنوان نمادی از مناطق مرکزی با اقلیم خشک و پتانسیل گردشگری تاریخی-فرهنگی همراه با ورزش و خراسان جنوبی به عنوان نمادی از مناطق شرقی با اقلیم کویری و قابلیت‌های گردشگری ماجراجویانه انتخاب گردید. اگرچه این سه استان به تنهایی نمی‌توانند نماینده تمام تنوع اقلیمی، فرهنگی و زیرساختی ایران باشند، اما انتخاب آنها بر اساس تفاوت‌های آشکار اقلیمی و ظرفیت‌های متنوع گردشگری ورزشی (شامل گردشگری دریایی، کوهستانی، کویری و تاریخی) انجام شده است تا حداکثر تنوع ممکن در چارچوب محدودیت‌های پژوهش لحاظ گردد و جامعه اطلاعاتی (منابع علمی، اسنادی و کتابخانه‌ای) بود، مشارکت‌کنندگان به تعداد قابل کفایت بر مبنای اشباع نظری (۱۳ نفر و ۳۷ سند) به روش هدفمند انتخاب و نظرخواهی گردید (جدول ۱). اشباع نظری زمانی حاصل شد که در مصاحبه‌های ۱۱ تا ۱۳، هیچ کد یا مفهوم جدیدی فراتر از ۳۹ کد شناسایی‌شده، ظاهر نشد (Guest et al, 2006). به همین علت پژوهش‌گران در این تحقیق ابتدا از طریق مطالعه اسناد به چارچوب اولیه مصاحبه دست پیدا کرده و سپس با دعوت از مشارکت‌کنندگان به مصاحبه بر اساس معیارهایی مانند سابقه حرفه‌ای و تخصص متناسب گزینش و تا رسیدن به اشباع نظری، مورد مصاحبه قرار گرفتند.

1. Ji

2. Vaz

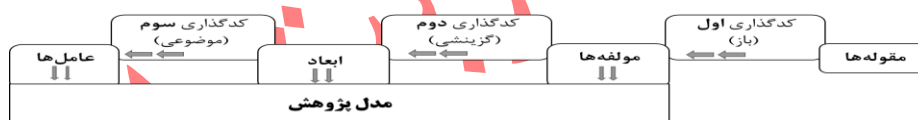
3. Strauss & Corbin

جدول ۱: ویژگی مشارکت‌کنندگان پژوهش

نوع جامعه	گروه مطالعه	روش نمونه‌گیری	نمونه
جامعه انسانی	اساتید حوزه مدیریت ورزشی	هدفمند	۴ نفر
	اساتید حوزه گردشگری	هدفمند	۵ نفر
	مدیران و کارشناسان فناوری اطلاعات	هدفمند	۴ نفر
جامعه اطلاعاتی	مقاله علمی پژوهشی	نظری از نوع قضاوتی و هدفمند	۳۲ نسخه
	اسناد کتابخانه‌ای (کتاب، پایان‌نامه، طرح پژوهشی)	نظری از نوع قضاوتی و هدفمند	۵ نسخه

در این پژوهش، به منظور تعریف و سنجش دقیق مفاهیم کلیدی، از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته اکتشافی استفاده شد. برای اطمینان از درک مشترک و قابلیت اندازه‌گیری این مفاهیم در بافت تحقیق، چارچوب مفهومی اولیه و سؤالات مصاحبه حول تعاریف مشخصی طراحی شد؛ بنابراین در مصاحبه با مشارکت‌کنندگان (شامل اساتید حوزه مدیریت ورزشی، اساتید حوزه گردشگری و مدیران و کارشناسان فناوری اطلاعات)، پرسش‌ها به گونه‌ای مطرح شد که مصادیق عینی و قابل مشاهده مفاهیم کلیدی گردشگری هوشمند ورزشی و توسعه پایدار استخراج گردد؛ به‌طوری‌که محققان پس از هر مصاحبه به جمع‌بندی لازم رسیده و اقدام به مصاحبه بعدی نمودند.

جهت تحلیل یافته‌ها از سه مرحله کدگذاری (کدگذاری باز، گزینشی و موضوعی) برای دسته‌بندی مؤلفه‌های شناسایی شده استفاده گردید (Hemmatinezhad et al, 2023). کدگذاری با استفاده از مطالعات قبلی و نظر متخصصان انجام شد. مدل پژوهش نیز بر اساس روابط شناسایی شده به‌صورت یک چارچوب سیستمی مفهومی ترسیم گردید. تحلیل یافته‌ها از طریق روش‌های چارچوب‌بندی و کدگذاری مفهومی بر مبنای تحلیل سیستماتیک صورت گرفت (شکل ۱).

شکل ۱. مراحل کدگذاری

به دلیل نو بودن موضوع پژوهش و محدودیت احتمالی داده‌ها، از راهبرد مثلث‌سازی استفاده شد. مثلث‌سازی به فرایند بهره‌مندی همزمان از رویکردها و منابع گوناگون برای گردآوری داده‌ها اطلاق می‌شود. در این تحقیق، سه منبع داده شامل منابع کتابخانه‌ای، مصاحبه با متخصصان و گروه کانونی مورد استفاده قرار گرفت. گروه کانونی پژوهش با حضور سه متخصص شامل یک استاد مدیریت ورزشی، یک استاد گردشگری ورزشی و یک مدیر فناوری اطلاعات، تشکیل شد. این گروه در دو جلسه حضوری ۶۰ دقیقه‌ای تشکیل گردید. در جلسه اول، یافته‌های اولیه حاصل از مصاحبه‌ها و اسناد در معرض دید و بحث اعضا قرار گرفت و نظرات آنان برای اصلاح و اولویت‌بندی مقوله‌ها اخذ شد. جلسه دوم یک هفته بعد با هدف تأیید نهایی و رفع ابهامات احتمالی برگزار گردید. بر اساس مبانی روش‌شناسی کیفی، گروه‌های کانونی کوچک با ۳ تا ۴ مشارکت‌کننده برای بحث عمیق و اجماع‌سازی بر روی مقوله‌های استخراج‌شده از مصاحبه‌ها کافی و مؤثر هستند (Morgan, 1997; Krueger & Casey, 2015). استفاده از گروه کوچک با تخصص‌های مکمل (مدیریت ورزشی، گردشگری ورزشی، فناوری اطلاعات) امکان تمرکز بیشتر بر عمق بحث و کاهش پراکندگی نظرات ناشی از تنوع بیش از حد را فراهم می‌آورد.

در مرحله تحلیل، داده‌های این سه مسیر به صورت مکمل و تعاملی مورد استفاده قرار گرفتند. داده‌های مصاحبه (منبع اول) که بیانگر تجربه زیسته و مستقیم کنشگران بودند، به عنوان ستون فقرات و هسته اصلی تحلیل در نظر گرفته شدند. تحلیل اسناد (منبع دوم) عمدتاً در دو مرحله به کار رفت: نخست، در فاز پیش از میدان برای طراحی چارچوب اولیه مصاحبه‌ها و آشنایی با

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ؟، شماره ؟، ؟-؟، ؟ و ؟؟

ادبیات موضوع؛ دوم، در فاز تحلیل برای تأیید، بسط یا حتی تضادگذاری با مضامین استخراج شده از مصاحبه‌ها. در نهایت، گروه کانونی (منبع سوم) به عنوان یک بستر اعتبارسنجی جمعی و تولید ایده مورد استفاده قرار گرفت، به طوری که یافته‌های مقدماتی حاصل از مصاحبه‌ها و اسناد در معرض دید و بحث این کارشناسان گذاشته شد و نظرات آن‌ها برای اصلاح، اولویت‌بندی و تعمیق تفسیر نهایی ادغام گردید.

این فرآیند تلفیقی، امکان کنترل سوگیری‌های بالقوه هر منبع منفرد را فراهم آورد و از طریق همگرایی بینش‌های حاصل از سه منبع، به اعتبار درونی بالاتری برای یافته‌های نهایی منجر شد. در کنار این راهبرد، برای سنجش روایی پژوهش از معیارهای (Skinner et al (2014 نیز استفاده شد (جدول ۲).

جدول ۲. روش‌های اطمینان از روایی (Skinner et al, 2014)

روش‌ها	نحوه اجرا در این پژوهش
درگیری طولانی مدت	افزایش حساسیت نظری، مشارکت عملی و ارتباط با مشارکت‌کنندگان برای ارزیابی برداشت‌های محقق
مشاهده پایدار	مشارکت عملی محقق و حضور در محیط مشارکت و اکتشاف جزئیات تجارب مشارکت‌کنندگان
بازرسی مجدد مسیر کسب اطلاعات	انجام بازرسی ادواری اطلاعات و کدهای به‌دست آمده به جهت پیشگیری از سوگیری و اطمینان از صحت، توسط محقق و یک همکار پژوهشی (محقق پسا دکتری مدیریت ورزشی)
چک کردن	بررسی اطلاعات به‌دست آمده به کمک گروه تحقیق و نظرسنجی از مصاحبه شونده‌گان در خصوص نتایج
مثلث سازی	استفاده از منابع متعدد برای جمع‌آوری داده‌ها
مقایسه مستمر	مقایسه داده‌های به‌دست آمده از منابع مورد بررسی با سایر منابع به‌صورت مستمر در تمام طول تحقیق

پایایی بین کدگذاران با استفاده از شاخص هولستی محاسبه گردید. بر اساس این شاخص، پایایی برای سه مصاحبه به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۸۰ و ۰/۷۳ به دست آمد و میانگین پایایی ۰/۷۷ محاسبه شد. این مقدار بالاتر از حد قابل قبول ۰/۷۰ بوده و نشان‌دهنده قابلیت اعتماد بالای کدگذاری‌ها می‌باشد (Neuendorf, 2017). محاسبه پایایی بر روی سه مصاحبه از مجموع ۱۳ مصاحبه (حدود ۲۳ درصد داده‌ها) بر اساس توصیه متخصصان روش‌شناسی کیفی انجام شده است که محاسبه پایایی بر روی حداکثر ۲۵ درصد از داده‌ها را کافی و قابل قبول می‌دانند (Yildiz, 2021 & Lombard et al., 2002; Sevilmiş). شایان ذکر است میزان پایایی کدگذاری از فرمول زیر بدست می‌آید.

$$\text{Holsti's Coefficient} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدهای کدگذار اول} + \text{تعداد کل کدهای کدگذار دوم}}$$

جدول ۳. محاسبه پایایی یافته‌ها

پایایی (Holsti)	تعداد توافقات (T)	تعداد کدهای کدگذار دوم (B)	تعداد کدهای کدگذار اول (A)	شماره مصاحبه	ردیف
۰/۷۷	۱۰	۱۳	۱۳	۱	۱
۰/۸۰	۸	۱۰	۱۰	۶	۲
۰/۷۳	۸	۱۱	۱۱	۱۳	۳
۰/۷۷	میانگین				

یافته‌های پژوهش

فرآیند تحلیل داده‌ها به صورت همزمان با جمع‌آوری آن‌ها آغاز شد. بلافاصله پس از پایان هر مصاحبه (که هر یک حدود ۴۵ تا ۶۰ دقیقه به طول انجامید)، متن پیاده‌شده با استفاده از روش کدگذاری باز (مفهومی) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های حاصل از هر مصاحبه، به عنوان بازخوردی برای اصلاح محور سؤالات و جهت‌گیری مصاحبه‌های بعدی عمل کرد؛ به بیانی دیگر، مسیر اجرای پژوهش به صورت پویا و در تعامل با داده‌ها بازطراحی می‌شد. این فرآیند تا جایی ادامه یافت که پس از انجام ۱۱ مصاحبه عمیق، اشباع نظری حاصل شد. برای افزایش اعتمادپذیری نتایج، دو مصاحبه تکمیلی دیگر نیز انجام گردید که در آن مرحله، اشباع نظری در سطح مقوله‌های مستخرج از کدهای مفهومی نیز تأیید شد. در نهایت، مجموع مؤلفه‌های شناسایی‌شده از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه‌ها، پس از چند مرحله غربالگری و پالایش، به ۳۹ کد اولیه تقلیل یافت. این کدها در مراحل بعدی کدگذاری، به ۱۲ مفهوم و در نهایت به ۴ مقوله اصلی دسته‌بندی شدند.

برای اطمینان از اشباع نظری، فرآیند کدگذاری به صورت گام‌به‌گام و همزمان با جمع‌آوری داده‌ها انجام شد. پس از انجام ۱۱ مصاحبه عمیق، نشانه‌های اشباع نظری ظاهر گردید؛ به این معنا که کدهای جدیدی فراتر از ۳۹ کد اولیه شناسایی نشد و مفاهیم استخراج‌شده در مصاحبه‌های پایانی، عمدتاً تکرار مفاهیم پیشین بودند. با این حال، برای افزایش اعتمادپذیری و اطمینان از عدم ظهور مفاهیم جدید، دو مصاحبه تکمیلی دیگر (۱۲ و ۱۳) نیز انجام شد که در آنها هیچ مفهوم یا کد بدیع دیگری مشاهده نشد. بر اساس یافته‌های پژوهش گست و همکاران (۲۰۰۶)، در نمونه‌های همگن با پرسش‌های پژوهشی متمرکز، حدود ۹۲ درصد از کدها در ۱۲ مصاحبه اول شناسایی می‌شوند و اشباع نظری در همین محدوده حاصل می‌گردد. همچنین پژوهش هنینک و همکاران (۲۰۱۷) نشان می‌دهد که در مطالعات کیفی با هدف شناسایی دامنه کاملی از مسائل موضوعی (اشباع کد)، ۹ مصاحبه کافی است، اما برای درک عمیق و غنی از معانی (اشباع معنا)، به ۱۶ تا ۲۴ مصاحبه نیاز می‌باشد. در پژوهش حاضر با توجه به ماهیت اکتشافی و هدف طراحی مدل پارادایمی، ۱۳ مصاحبه انجام شد که هم از نظر اشباع کد و هم از نظر اشباع معنا در محدوده قابل قبول قرار دارد. شایان ذکر است که ارزش اصلی این پژوهش در کشف مفاهیم بدیعی مانند هوشمندسازی دوجویی، خطر بیگانه‌شدگی فرهنگی و اولویت‌بندی سه‌گانه نهفته است که طی فرآیند کدگذاری باز و در جریان مصاحبه‌های میانی (شماره ۳، ۶ و ۸) ظهور یافتند و در مصاحبه‌های بعدی نیز تکرار شدند، اما هیچ مفهوم جدیدی پس از مصاحبه یازدهم ظاهر نشد؛ بنابراین، ادعای اشباع نظری با ۱۱ مصاحبه و تأیید آن با ۲ مصاحبه اضافی، مطابق با موازین روش‌شناسی کیفی و مبتنی بر شواهد تجربی معتبر است.

در جدول ۴. نقل قول‌ها و کدهای اولیه برگرفته از یک مصاحبه به عنوان نمونه ارائه شده است.

جدول ۴. نمونه کدگذاری باز برگرفته از یک مصاحبه

نقل قول	کدگذاری باز
هوشمندسازی دوجویی (تجربه گردشگر + مدیریت مقصد)	هوشمندسازی دو وجه دارد: یکی تجربه گردشگر و دیگری مدیریت پایدار مقصد
نیاز به استفاده یکپارچه از فناوری‌های نوین	استفاده یکپارچه از اینترنت اشیا، داده‌های بزرگ، هوش مصنوعی و سامانه‌های موقعیت‌یاب
اراده سیاسی و مدیریتی به عنوان عامل کلیدی موفقیت	مهم‌ترین عامل موفقیت، اراده سیاسی و مدیریتی در بالاترین سطح است
ضعف زیرساخت ارتباطی در مقاصد	شما نمی‌توانید در منطقه‌ای که اینترنت همراه ندارد، گردشگری هوشمند راه بیندازید

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ؟، شماره ؟، ؟-؟، ؟ و ؟؟

نیروی انسانی متخصص که هم ورزش را بشناسد و هم فناوری را	کمبود نیروی انسانی متخصص دوگانه (ورزش + فناوری)
نگاه جزیره‌ای و بخشی؛ هر سازمانی خودش یک اپلیکیشن می‌سازد	نگاه جزیره‌ای و بخشی در پروژه‌ها
کمبود بودجه پایدار؛ پروژه‌ها با بودجه مقطعی شروع و بعد رها می‌شوند	کمبود بودجه پایدار برای پروژه‌ها
برخی مدیران سنتی از شفافیتی که فناوری ایجاد می‌کند، می‌ترسند	مقاومت مدیران سنتی در برابر شفافیت
نمی‌توانیم از سرویس‌های ابری معروف دنیا مثل AWS یا Google Cloud استفاده کنیم	محدودیت‌های ناشی از تحریم‌های بین‌المللی
نبود یک سند ملی بالادستی برای گردشگری هوشمند	نبود سند ملی بالادستی برای گردشگری هوشمند
سامانه‌ها با هم حرف نمی‌زنند. برای یک اعلام ساده، گردشگر باید چندین بار اطلاعاتش را وارد کند	جزیره‌ای بودن داده‌ها بین سازمان‌ها
در منطقه الموت یا در جنگل‌های شمال بودم که اصلاً اینترنت نداشتم	مشکلات اینترنت در مناطق دورافتاده
هیچ استاندارد برای کیفیت، امنیت، یا رابط کاربری وجود ندارد	فقدان استانداردهای ملی برای اپلیکیشن‌ها
سواد دیجیتال پایین در بین بخشی از گردشگران، به ویژه گردشگران سالمند	سواد دیجیتال پایین در برخی گروه‌های سنی
بعد از چند ماه دیگر به‌روز نمی‌شوند، اطلاعاتشان قدیمی می‌شود و کاربر رهاشان می‌کند	پشتیبانی ضعیف از اپلیکیشن‌ها
بخش خصوصی علاقه دارد اما ریسک بالاست. دولت هم بودجه کافی اختصاص نمی‌دهد	کمبود سرمایه‌گذاری در حوزه هوشمندسازی
برخی مدیران ارشد هنوز فکر می‌کنند هوشمندسازی یک هزینه اضافی است، نه سرمایه‌گذاری	مقاومت سازمانی در برابر تغییر
جلسات زیاد می‌گذاریم اما خروجی عملی ندارد. هر دستگاهی از منافع خودش دفاع می‌کند	نبود هماهنگی بین نهادهای مؤثر
هوشمندسازی هزینه‌های عملیاتی را کاهش می‌دهد	کاهش هزینه‌های عملیاتی با هوشمندسازی
می‌توانید قیمت‌گذاری پویا انجام دهید، تخفیف‌های هدفمند بدهید، و بسته‌های ترکیبی بفروشید	افزایش درآمد با قیمت‌گذاری پویا و فروش ترکیبی
اشتغال غیرمستقیم؛ استارت‌آپ‌ها، برنامه‌نویسان، تحلیلگران داده	ایجاد اشتغال غیرمستقیم در اکوسیستم هوشمند
اپلیکیشن‌های چندزبانه به گردشگران خارجی کمک می‌کند، امکانات ویژه برای معلولین و سالمندان	افزایش عدالت در دسترسی با اپلیکیشن‌های چندزبانه
می‌تواند فرهنگ بومی را حفظ و ترویج کند؛ آداب و رسوم محلی، صنایع دستی، غذاهای سنتی	حفظ و ترویج فرهنگ بومی با اپلیکیشن‌های هوشمند
اگر مراقب نباشیم، هوشمندسازی می‌تواند باعث بیگانه‌شدگی فرهنگی شود	خطر بیگانه‌شدگی فرهنگی در اثر هوشمندی بیش از حد
با مدیریت هوشمند حمل‌ونقل و مسیریابی، مصرف سوخت و آلودگی هوا کاهش می‌یابد	کاهش مصرف سوخت و آلودگی با مدیریت هوشمند حمل‌ونقل
سیستم‌های هوشمند مدیریت انرژی، مصرف برق و آب بهینه می‌شود	بهینه‌سازی مصرف انرژی در هتل‌ها و اماکن ورزشی
حسگرهای هوشمند پایش پسماند، تولید زباله را کاهش می‌دهیم و	مدیریت هوشمند پسماند با حسگرها

باز یافت را افزایش می‌دهیم	
مدیریت ظرفیت مقاصد، از ازدحام و تخریب منابع طبیعی جلوگیری کند	مدیریت ظرفیت مقاصد برای جلوگیری از ازدحام
تدوین سند ملی گردشگری هوشمند با مشارکت همه ذی‌نفعان	نیاز به تدوین سند ملی گردشگری هوشمند
تشکیل شورای عالی گردشگری هوشمند به ریاست معاون اول رئیس‌جمهور	نیاز به تشکیل شورای عالی گردشگری هوشمند
تخصیص بودجه اختصاصی در بودجه سالانه کشور برای پروژه‌های هوشمندسازی	نیاز به تخصیص بودجه اختصاصی در بودجه سالانه
حمایت از استارت‌آپ‌ها و شرکت‌های دانش‌بنیان با معافیت مالیاتی، تسهیلات کم‌بهره	حمایت از استارت‌آپ‌ها با معافیت مالیاتی و تسهیلات
آموزش و توانمندسازی مدیران و کارکنان در سطوح مختلف	آموزش و توانمندسازی مدیران و کارکنان
ایجاد زیرساخت یکپارچه داده‌های مکانی (GIS) برای همه مقاصد گردشگری ورزشی	ایجاد زیرساخت یکپارچه داده‌های مکانی (GIS)
طراحی اپلیکیشن‌های کاربرمحور؛ قبل از طراحی، ختماً نیازسنجی از گردشگران واقعی انجام شود	طراحی اپلیکیشن‌های کاربرمحور با نیازسنجی قبلی
بهره‌گیری از استانداردهای بین‌المللی در طراحی API ها و سامانه‌ها	بهره‌گیری از استانداردهای بین‌المللی در طراحی API ها
ایجاد جایزه ملی گردشگری هوشمند سالانه برای تشویق بهترین پروژه‌ها	ایجاد جایزه ملی گردشگری هوشمند
ارتقای کیفیت اینترنت در مناطق گردشگری ورزشی با فناوری‌هایی مثل اینترنت ماهواره‌ای	ارتقای کیفیت اینترنت در مناطق گردشگری ورزشی
اولویت اول: تدوین سند ملی و تشکیل شورای عالی؛ اولویت دوم: تخصیص بودجه اختصاصی؛ اولویت سوم: ارتقای زیرساخت اینترنت	اولویت‌بندی سه‌گانه: سند ملی، بودجه، اینترنت

جدول (۴)، نشان می‌دهد که از نگاه مشارکت‌کنندگان، هوشمندسازی گردشگری ورزشی پدیده‌ای چندبعدی و سیستمی است که نخست، ماهیتی دوجوهری دارد و باید همزمان به ارتقای تجربه گردشگر و مدیریت پایدار مقصد بپردازد؛ دوم، با موانعی در سه سطح مواجه است: سطح نهادی-سیاستی (نبود سند ملی، ضعف هماهنگی بین‌نهادی، نگاه جزیره‌ای)، سطح فنی-زیرساختی (ضعف اینترنت در مناطق دورافتاده، جزیره‌ای بودن داده‌ها، فقدان استانداردهای ملی) و سطح انسانی-فرهنگی (مقاومت مدیران سنتی و سازمانی در برابر تغییر، سواد دیجیتال پایین)؛ سوم، پیامدهایی در سه بعد اقتصادی (کاهش هزینه‌ها، افزایش درآمد، ایجاد اشتغال)، اجتماعی-فرهنگی (عدالت در دسترسی، حفظ فرهنگ بومی و در عین حال خطر بیگانه‌شدگی فرهنگی به عنوان یک هشدار نظری نوآورانه) و زیست‌محیطی (کاهش آلودگی، بهینه‌سازی مصرف انرژی، مدیریت پسماند و ظرفیت) به همراه دارد و چهارم، نیازمند راهبردهایی با اولویت‌بندی مشخص است که خبرگان آن را به صورت اولویت‌بندی سه‌گانه شامل تدوین سند ملی و تشکیل شورای عالی (اولویت اول)، تخصیص بودجه اختصاصی (اولویت دوم) و ارتقای زیرساخت اینترنت (اولویت سوم) تدوین کرده‌اند. این کدها به روشنی نشان می‌دهند که خبرگان ایرانی، هوشمندسازی را نه یک پروژه صرفاً فنی، بلکه یک تحول نهادی، سیاستی و فرهنگی می‌دانند که پیش از هر اقدام فنی، نیازمند اصلاحات بنیادین در سطوح حکمرانی و تأمین منابع پایدار است. همچنین، تأکید بر خطر بیگانه‌شدگی فرهنگی در کنار پیامدهای مثبت، بیانگر نگاه متوازن و هشداردهنده خبرگان به پیامدهای احتمالی غلبه بی‌رویه فناوری بر ارتباطات انسانی است. در مجموع، جدول ۴ نشان می‌دهد که چهار لایه مفهومی (دوجوهری بودن، موانع سه‌سطحی، پیامدهای سه‌بعدی همراه با هشدار و

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ؟، شماره ؟، ؟-؟، ؟ و ؟؟

راهنماهای اولویت بندی شده) هسته اولیه مدل پارادایمی پژوهش را شکل می دهند که در مراحل بعدی کدگذاری، به صورت نظام یافته تر سازماندهی شده است.

در ادامه به مفاهیم و مقوله ها بدست آمده از نتایج پژوهش پرداخته می شود. (جدول ۵)

جدول ۵. کدگذاری مفاهیم (سطح دوم) و مقوله محوری (سطح سوم)

مقوله محوری (سطح سوم)	مفهوم (سطح دوم)	کد باز (سطح اول)
موانع ساختاری و نهادی هوشمندسازی	نبود چارچوب نهادی و سیاستی یکپارچه	نبود هماهنگی بین نهادی
		نگاه جزیره ای و بخشی
		نبود سند ملی بالادستی
		نبود هماهنگی بین نهادی مؤثر
		نیاز به تدوین سند ملی
		نیاز به تشکیل شورای عالی
موانع انسانی و مدیریتی در برابر تغییر	محدودیت های مالی و سرمایه گذاری	کمبود بودجه پایدار
		کمبود سرمایه گذاری
		نیاز به تخصیص بودجه اختصاصی
		مقاومت مدیران سنتی
		سواد دیجیتال پایین
		مقاومت سازمانی در برابر تغییر
محدودیت های زیرساختی و سیاسی	ضعف زیرساخت های فیزیکی و ارتباطی	آموزش و توانمندسازی مدیران
		ضعف زیرساخت ارتباطی در مقاصد
		مشکلات اینترنت در مناطق دورافتاده
	کمبود نیروی انسانی متخصص	ارتقای کیفیت اینترنت
		کمبود نیروی انسانی متخصص دوگانه (ورزش+فناوری)

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند

هوشمندسازی گردشگری ورزشی با فناوری‌های داده‌محور: الگویی برای توسعه ... / کیه قاسمی و همکاران

مقوله محوری (سطح سوم)	مفهوم (سطح دوم)	کد باز (سطح اول)
	محدودیت‌های فنی و استانداردها	جزیره‌ای بودن داده‌ها
		فقدان استانداردهای ملی
		طراحی اپلیکیشن‌های کاربرمحور
		بهره‌گیری از استانداردهای بین‌المللی
	محدودیت‌های تحریم	محدودیت‌های ناشی از تحریم‌های بین‌المللی
پیامدهای پایدار هوشمندسازی	مزایای اقتصادی	کاهش هزینه‌های عملیاتی
		افزایش درآمد با قیمت‌گذاری پویا
		ایجاد اشتغال غیرمستقیم
	مزایای اجتماعی-فرهنگی و خطرات	افزایش عدالت در دسترسی
		حفظ و ترویج فرهنگ بومی
		خطر بیگانه‌شدگی فرهنگی
	مزایای زیست‌محیطی	کاهش مصرف سوخت و آلودگی
		بهینه‌سازی مصرف انرژی
		مدیریت هوشمند پسماند
		مدیریت ظرفیت مقاصد
راهبردهای تحقق هوشمندسازی پایدار	پیشران‌های کلیدی موفقیت	هوشمندسازی دوجبه‌ای (تجربه گردشگر + مدیریت مقصد)
		نیاز به استفاده یکپارچه از فناوری‌های نوین
		اراده سیاسی و مدیریتی
	راهکارهای اجرایی و عملیاتی	حمایت از استارت‌آپ‌ها

مقوله محوری (سطح سوم)	مفهوم (سطح دوم)	کد باز (سطح اول)
		ایجاد زیرساخت یکپارچه داده‌های مکانی (GIS)
		ایجاد جایزه ملی گردشگری هوشمند
		اولویت‌بندی سه‌گانه (سند ملی، بودجه، اینترنت)

اگرچه برخی از کدهای اولیه مانند نبود سند ملی یا ضعف اینترنت ممکن است در نگاه نخست پیش‌بینی‌پذیر به نظر برسند، اما ارزش اصلی این پژوهش در کدهایی با عمق نظری بیشتر آشکار می‌شود؛ کدهایی مانند هوشمندسازی دووجهی (تأکید بر همزمانی ارتقای تجربه گردشگر و مدیریت پایدار مقصد)، خطر بیگانه‌شدگی فرهنگی (هشدار نسبت به غلبه فناوری بر ارتباطات انسانی) و اولویت‌بندی سه‌گانه (تقدم اصلاحات نهادی بر اقدامات فنی). این مفاهیم بدیع، حاصل کاوش عمیق در مصاحبه‌ها بودند و در ادبیات پیشین کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند.

جدول (۵)، فرآیند انتزاع از کدهای باز به مفاهیم (سطح دوم) و سپس به مقوله‌های محوری (سطح سوم) را نمایش می‌دهد. در این جدول، ۳۹ کد اولیه در قالب ۱۲ مفهوم دسته‌بندی شده و این مفاهیم خود در چهار مقوله محوری سازمان یافته‌اند. بررسی ساختار جدول نشان می‌دهد که نخستین مقوله محوری، موانع ساختاری و نهادی هوشمندسازی است که از تلفیق سه مفهوم نبود چارچوب نهادی و سیاستی یکپارچه، محدودیت‌های مالی و سرمایه‌گذاری و موانع انسانی و مدیریتی در برابر تغییر شکل گرفته است. این مقوله بیانگر آن است که از دیدگاه خبرگان، ریشه اصلی ناکامی‌های هوشمندسازی در ایران، پیش از هر چیز به فقدان اراده سیاسی جمعی، نبود سند ملی بالادستی، ضعف هماهنگی بین‌بخشی، کمبود بودجه پایدار و مقاومت مدیران سنتی در برابر شفافیت و نوآوری بازمی‌گردد. نکته کلیدی آنکه سه مفهوم تشکیل‌دهنده این مقوله، اگرچه از نظر ماهیت متفاوت هستند (سیاستی، مالی، انسانی)، اما در یک نقطه مشترک به هم می‌رسند: همگی ریشه در نظام حکمرانی و فرهنگ سازمانی دارند و بدون اصلاح ساختارهای تصمیم‌گیری، هیچ راهکار فنی به نتیجه نخواهد رسید.

دومین مقوله محوری، محدودیت‌های زیرساختی و فنی است که از چهار مفهوم ضعف زیرساخت‌های فیزیکی و ارتباطی، کمبود نیروی انسانی متخصص، محدودیت‌های فنی و استانداردها و محدودیت‌های تحریم تشکیل شده است. این مقوله در مقایسه با مقوله اول، اگرچه از نظر اولویت در مدل خبرگان در سطح دوم قرار دارد، اما از نظر تنوع مؤلفه‌ها گسترده‌ترین مقوله محوری است. نکته قابل تأمل آنکه محدودیت‌های تحریم به عنوان یک مفهوم مستقل ظاهر شده است؛ این یافته نشان می‌دهد که خبرگان، تحریم‌های بین‌المللی را نه یک عامل حاشیه‌ای، بلکه یک مانع ساختاری می‌دانند که دسترسی به سرویس‌های ابری استاندارد، API‌های بین‌المللی و فناوری‌های روز را با اختلال جدی مواجه ساخته است. همچنین، مفهوم کمبود نیروی انسانی متخصص دوگانه (ورزش + فناوری) حکایت از آن دارد که هوشمندسازی در گردشگری ورزشی به افرادی نیاز دارد که هم حوزه ورزش (نیازها و رفتار گردشگران ورزشی) و هم حوزه فناوری (طراحی و پیاده‌سازی سیستم‌های هوشمند) را بشناسند؛ ویژگی که در بازار کار ایران به ندرت یافت می‌شود.

سومین مقوله محوری، پیامدهای پایدار هوشمندسازی است که از سه مفهوم مزایای اقتصادی، مزایای اجتماعی-فرهنگی و خطرات و مزایای زیست‌محیطی شکل گرفته است. آنچه این مقوله را از دو مقوله قبلی متمایز می‌کند، حضور همزمان مزایا و خطرات

هوشمندسازی گردشگری ورزشی با فناوری‌های داده‌محور: الگویی برای توسعه ... / کاسمی و همکاران

در مفهوم اجتماعی-فرهنگی است. این یافته نشان‌دهنده آن است که خبرگان، برخلاف نگاه صرفاً خوش‌بینانه به فناوری، پیامدهای هوشمندسازی را دوجویی می‌بینند: از یک سو، افزایش عدالت در دسترسی و حفظ فرهنگ بومی و از سوی دیگر، خطر بیگانه‌شدگی فرهنگی در صورت غلبه فناوری بر ارتباطات انسانی.

چهارمین مقوله محوری، راهبردهای تحقق هوشمندسازی پایدار است که از دو مفهوم پیشران‌های کلیدی موفقیت و راهکارهای اجرایی و عملیاتی تشکیل شده است. آنچه این مقوله را از سایر مقوله‌ها متمایز می‌کند، وجود اولویت‌بندی مشخص در درون آن است. خبرگان، پیشران‌هایی مانند هوشمندسازی دوجویی، نیاز به استفاده یکپارچه از فناوری‌های نوین و اراده سیاسی و مدیریتی را به عنوان شروط لازم و اساسی موفقیت معرفی کرده‌اند. اما مهم‌تر از آن، در مفهوم راهکارهای اجرایی و عملیاتی، اولویت‌بندی سه‌گانه مطرح شده است: نخست، تدوین سند ملی و تشکیل شورای عالی؛ دوم، تخصیص بودجه اختصاصی و سوم، ارتقای زیرساخت اینترنت. این اولویت‌بندی نشان می‌دهد که خبرگان، هوشمندسازی را یک فرآیند تدریجی و مرحله‌ای می‌دانند که در شرایط منابع محدود (ویژگی بارز کشورهای در حال توسعه)، نمی‌توان همه اقدامات را به یکباره اجرا کرد. تأکید بر اولویت اول (اصلاحات نهادی و سیاستی) پیش از هر اقدام فنی، یکی از مهم‌ترین یافته‌های این پژوهش است. در مجموع، جدول ۵ نشان می‌دهد که مدل پارادایمی حاصل از این پژوهش، دارای چهار رکن اصلی است: موانع در سطح نهادی، زیرساختی و فنی؛ پیامدهای متوازن در سه بعد همراه با هشدار نسبت به تهدیدات فرهنگی و راهبردهایی که با اصلاحات نهادی آغاز و به توسعه زیرساخت‌های فنی ختم می‌شود.

اما دستیابی به مدل پارادایمی پژوهش حاضر، مبتنی بر رویکرد نظام‌مند اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸) و طی سه مرحله مجزای کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام گرفته است. در مرحله اول (کدگذاری باز)، با غوطه‌وری در داده‌های خام حاصل از مصاحبه‌ها و اسناد، ۳۹ کد اولیه استخراج گردید. در مرحله دوم (کدگذاری محوری)، با مقایسه مداوم کدها و شناسایی شباهت‌ها و تفاوت‌ها، کدهای مرتبط در قالب ۱۲ مفهوم دسته‌بندی شدند. در مرحله سوم (کدگذاری انتخابی)، مفاهیم حول یک پدیده مرکزی سازماندهی شده و روابط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردی و پیامدی میان آنها ترسیم گردید. هسته مرکزی مدل، هوشمندسازی گردشگری ورزشی برای توسعه پایدار به عنوان پدیده اصلی انتخاب شد، زیرا تمامی مفاهیم دیگر به نحوی با این پدیده در ارتباط بودند.

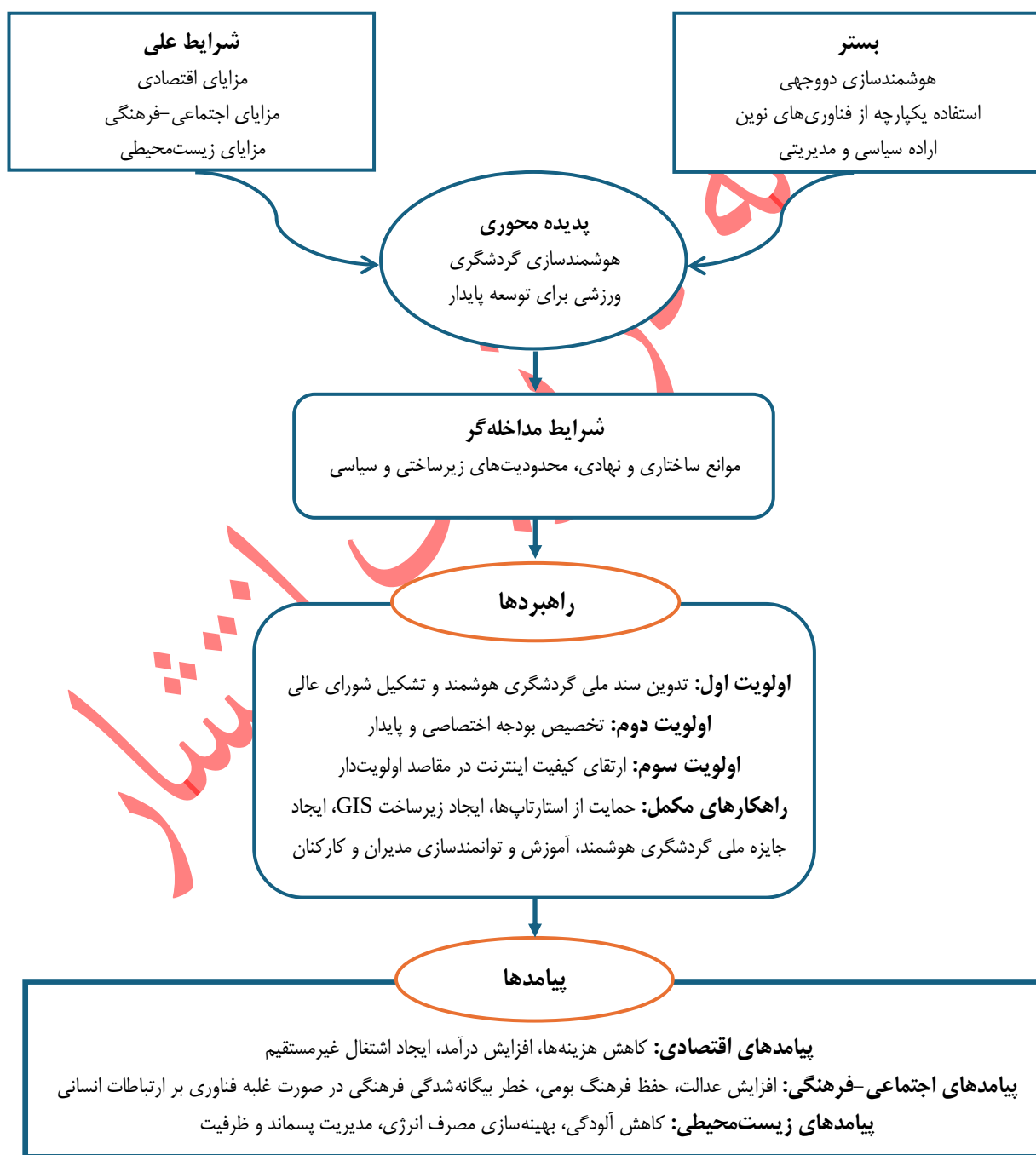
ارتباطات میان مقوله‌های مدل به صورت زیر تبیین می‌شود: شرایط علی (عوامل ایجادکننده پدیده) شامل مزایای سه‌گانه اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست‌محیطی هوشمندسازی است که ضرورت و انگیزه حرکت به سمت هوشمندسازی را توجیه می‌کنند. شرایط زمینه‌ای (بستر وقوع پدیده) شامل پیشران‌های کلیدی موفقیت مانند اراده سیاسی و هوشمندسازی دوجویی است که بستر را برای شکل‌گیری پدیده مساعد می‌سازند. شرایط مداخله‌گر (عوامل تسهیل‌کننده یا محدودکننده) در دو دسته مثبت (پیشران‌های موفقیت) و منفی (موانع ساختاری و نهادی، محدودیت‌های زیرساختی و فنی) ظاهر می‌شوند. جالب توجه آنکه در مدل مستخرج، موانع نهادی و سیاستی به عنوان مهم‌ترین شرط مداخله‌گر منفی شناسایی شده‌اند که برخلاف بسیاری از مطالعات بین‌المللی، حتی از موانع فنی و زیرساختی نیز ریشه‌ای‌تر هستند. راهبردها (کنش‌های اتخاذشده در مواجهه با پدیده) شامل اولویت‌بندی سه‌گانه (سند ملی، بودجه، اینترنت) به همراه راهکارهای مکمل مانند حمایت از استارت‌آپ‌ها و ایجاد زیرساخت GIS است. پیامدها (نتایج حاصل از اجرای راهبردها) در قالب توسعه پایدار گردشگری ورزشی هوشمند در سه بعد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی (همراه با هشدار خطر بیگانه‌شدگی فرهنگی) و زیست‌محیطی نمود یافته است.

نکته محوری در تبیین ارتباطات این مدل، اولویت و تقدم موانع نهادی بر موانع فنی است. به عبارت دیگر، مدل نشان می‌دهد که تا زمانی که اصلاحات نهادی (تدوین سند ملی، تشکیل شورای عالی، تخصیص بودجه پایدار) انجام نشود، سرمایه‌گذاری

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ؟، شماره ؟، ؟-؟، ؟ و ؟؟

بر روی زیرساخت‌های فنی (اینترنت، تجهیزات، نرم‌افزارها) به نتیجه مطلوب نخواهد رسید. این یافته، مهم‌ترین تمایز مدل بومی ایران با مدل‌های بین‌المللی است. همچنین، مدل نشان می‌دهد که پیامدهای هوشمندسازی صرفاً مثبت نیستند و خطر بیگانه‌شدگی فرهنگی به عنوان یک پیامد منفی بالقوه، نیازمند طراحی راهبردهای پیشگیرانه در کنار راهبردهای اصلی است. در نهایت، مدل پارادایمی مستخرج از این پژوهش، یک مدل علی-فرآیندی خطی نیست، بلکه مدلی تعاملی و بازخوردی است که در آن شرایط مداخله‌گر (به ویژه موانع نهادی) نه تنها بر راهبردها، بلکه بر نحوه تحقق پیامدها نیز تأثیر مستقیم دارد. در نهایت، توزیع کدهای برگرفته از مصاحبه نشان می‌دهد که از ۳۹ کد باز اولیه تعداد دوازده مفهوم و چهار مقوله استخراج شدند که در مدل پارادایمی زیر قابل مشاهده است (شکل ۲).

شکل ۲. مدل پارادایمی هوشمندسازی گردشگری ورزشی برای توسعه پایدار

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف طراحی و تبیین الگوی هوشمندسازی گردشگری ورزشی در راستای توسعه پایدار انجام شده است. این مطالعه با رویکرد کیفی و روش نظریه زمینه‌ای اشتراوس و کوربین، از طریق مصاحبه با ۱۳ خبره و تحلیل ۳۷ سند علمی، به استخراج ۳۹ کد باز، ۱۲ مفهوم و ۴ مقوله محوری دست یافت که در قالب یک مدل پارادایمی سازماندهی شد. پاسخ به سؤال اصلی پژوهش: ابعاد و مؤلفه‌های الگوی هوشمندسازی گردشگری ورزشی در راستای توسعه پایدار در ایران کدامند و چه روابطی بین این مؤلفه‌ها وجود دارد؟ در قالب مدل پارادایمی ارائه شده است. این مدل نشان می‌دهد که هوشمندسازی گردشگری ورزشی در ایران با موانع ساختاری و نهادی، محدودیت‌های زیرساختی و سیاسی و عوامل انسانی-مدیریتی مواجه است، اما در عین حال پیامدهای پایداری در ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست‌محیطی دارد که تحقق آنها مستلزم اتخاذ راهبردهای اولویت‌بندی شده است.

مهم‌ترین یافته پژوهش آن است که برخلاف تصور رایج در بسیاری از مطالعات بین‌المللی که موانع فنی و زیرساختی را اصلی‌ترین چالش هوشمندسازی می‌دانند، در بافت ایران موانع نهادی و سیاستی (نبود سند ملی، ضعف هماهنگی بین‌بخشی، کمبود بودجه پایدار، مقاومت مدیران سنتی و سازمانی) حتی از موانع فنی نیز ریشه‌ای‌تر و تعیین‌کننده‌تر هستند. تحلیل عمیق‌تر داده‌ها نشان می‌دهد که دلیل تقدم موانع نهادی بر موانع فنی، به ویژگی‌های ساختاری نظام برنامه‌ریزی ایران بازمی‌گردد: تمرکزگرایی در تصمیم‌گیری، نبود مکانیسم‌های مؤثر هماهنگی بین‌بخشی و ضعف شفافیت و پاسخگویی در سازمان‌های دولتی. در بعد زیرساختی و سیاسی، ضعف اینترنت پایدار در مقاصد گردشگری ورزشی (به ویژه در مناطق دورافتاده)، جزیره‌ای بودن داده‌ها، فقدان استانداردهای ملی و محدودیت‌های ناشی از تحریم‌های بین‌المللی از مهم‌ترین موانع هستند. نکته قابل تأمل آنکه محدودیت‌های تحریم ذیل مقوله محدودیت‌های زیرساختی و سیاسی جای گرفته است؛ زیرا تحریم‌های بین‌المللی اگرچه بر ابعاد فنی مانند دسترسی به سرویس‌های ابری استاندارد و API‌های بین‌المللی تأثیر می‌گذارند، اما در ماهیت خود مانعی سیاسی-اقتصادی محسوب می‌شوند که ریشه در نظام حکمرانی و روابط بین‌الملل دارد و نمی‌توان آن را صرفاً یک محدودیت فنی تلقی کرد. در مقابل این موانع، هوشمندسازی می‌تواند پیامدهای پایداری در سه بعد به همراه داشته باشد: بعد اقتصادی (کاهش هزینه‌های عملیاتی، افزایش درآمد، ایجاد اشتغال غیرمستقیم)، بعد اجتماعی-فرهنگی (افزایش عدالت در دسترسی، حفظ و ترویج فرهنگ بومی) و بعد زیست‌محیطی (کاهش آلودگی، بهینه‌سازی مصرف انرژی، مدیریت پسماند و ظرفیت). با این حال، خطر بیگانه‌شدگی فرهنگی به عنوان یک پیامد منفی بالقوه شناسایی شد؛ خطری که در صورت غلبه بی‌رویه فناوری بر ارتباطات انسانی، می‌تواند تجربه اصیل سفر را تضعیف کرده و هویت فرهنگی مقاصد را دچار بحران سازد. راهبردهای تحقق هوشمندسازی پایدار در قالب اولویت‌بندی سه‌گانه تدوین شدند: اولویت اول، تدوین سند ملی گردشگری هوشمند و تشکیل شورای عالی با حضور همه ذی‌نفعان؛ اولویت دوم، تخصیص بودجه اختصاصی و پایدار و اولویت سوم، ارتقای کیفیت اینترنت در مقاصد اولویت‌دار. نکته محوری در این اولویت‌بندی، تقدم اصلاحات نهادی و سیاستی بر اقدامات فنی است؛ یافته‌ای که تمایز اساسی مدل بومی ایران با مدل‌های بین‌المللی را شکل می‌دهد.

مقایسه نتایج این پژوهش با پیشینه در سه سطح همسویی، تکمیل و تضاد قابل تحلیل است. در سطح همسویی، یافته‌های مربوط به نبود هماهنگی بین‌نهادی و جزیره‌ای بودن داده‌ها با پژوهش نیک‌بین (۱۴۰۴) در مورد چالش‌های مدیریت شهری تهران و با نتایج کروی و همکاران (۱۴۰۱) درباره مشکلات زیرساخت ارتباطی در مقاصد ساحلی مازندران همخوانی کامل دارد. همچنین، تأکید بر نقش زیرساخت اینترنت پرسرعت در توسعه گردشگری ورزشی هوشمند با نتایج لیانگ و همکاران (۲۰۲۲) و مدل ۱۱ شاخصی هیخوک‌سانگ و همکاران (۲۰۲۳) و نیز مزایای زیست‌محیطی هوشمندسازی با یافته‌های گائو و کانگ (۲۰۲۳) و کارنیرو و همکاران (۲۰۱۶) همسو است. در سطح تکمیل دانش موجود، پژوهش حاضر سه مفهوم نوآورانه به ادبیات اضافه کرده است: نخست، اولویت‌بندی سه‌گانه راهبردی که در هیچ یک از مطالعات پیشین داخلی (Salahi Kojour et al, 2022; Khosravi & Naderi, 2023) (زنگویی و همکاران، ۱۴۰۱؛ و بین‌المللی Gretzel et al, 2015; Buhalis, 2020) به صورت یک بسته سیاستی اولویت‌بندی‌شده ارائه نشده بود.

این مفهوم از آن جهت دارای عمق نظری است که ریشه در نظریه منابع محدود در کشورهای در حال توسعه و ضرورت توالی‌بندی اصلاحات دارد و از تحلیل نظام‌مند مصاحبه‌ها و تطابق با مبانی نظری توسعه‌یافتگی حاصل شده است. دوم، خطر بیگانه‌شدگی فرهنگی ناشی از هوشمندسازی افراطی که در پژوهش‌های پیشین (Javid et al, 2020; Aldulaimi et al, 2023) عمدتاً بر جنبه‌های مثبت فناوری متمرکز بودند، به طور جدی مغفول مانده بود. این مفهوم با نظریه بیگانگی تکنولوژیک قابل پیوند است و هشدار نظری به پژوهشگران حوزه گردشگری هوشمند محسوب می‌شود. سوم، هوشمندسازی دوجبه‌ای (توجه همزمان به تجربه گردشگر و مدیریت پایدار مقصد) که در پژوهش‌های پیشین اغلب این دو بعد به صورت جداگانه بررسی می‌شدند (Ziaee et al, 2020; Delshad, 2021) در سطح تضاد و تفاوت اساسی، مهم‌ترین یافته آن است که برخلاف بیشتر پژوهش‌های بین‌المللی که بر جنبه‌های فنی و فناورانه هوشمندسازی تمرکز داشته‌اند (Gretzel et al, 2015; Buhalis, 2020; Liang et al, 2022).

در بافت ایران موانع نهادی و سیاستی حتی از موانع فنی و زیرساختی نیز مهم‌تر و ریشه‌ای‌تر هستند. این تفاوت ریشه در سه عامل دارد: (الف) سطح توسعه‌یافتگی پایین‌تر ایران در شاخص‌های حکمرانی و نهادی نسبت به کشورهای توسعه‌یافته، (ب) نظام برنامه‌ریزی متمرکز و بخشی‌نگر که هماهنگی بین‌نهادی را دشوار می‌سازد و (ج) فرهنگ سازمانی سنتی و مقاوم در برابر تغییر و شفافیت. دومین تفاوت اساسی، با پژوهش شارپلی (۲۰۲۰) که مفهوم رشدزدایی پایدار را مطرح کرده بود، در این است که پژوهش حاضر هوشمندسازی را نه یک محدودیت برای رشد، بلکه یک فرصت رشد هوشمندانه و پایدار می‌داند که می‌تواند همزمان با رشد اقتصادی به پایداری زیست‌محیطی کمک کند. سومین تفاوت، با پژوهش الدولیمی و همکاران (۲۰۲۳) در مورد گردشگری ورزشی در قطر (جام جهانی ۲۰۲۲) است: در حالی که آن پژوهش عمدتاً بر همکاری مؤثر بین ذی‌نفعان تأکید داشت، پژوهش حاضر نشان می‌دهد که در ایران به دلیل نبود زیرساخت‌های نهادی و سیاستی مناسب، حتی همکاری بین ذی‌نفعان نیز به نتیجه ملموس منجر نمی‌شود. چهارمین تفاوت، با پژوهش کیماسی‌سلخوری و همکاران (۱۳۹۸) است که تأثیر فناوری اطلاعات را تأیید کرده بودند.

اما در پژوهش حاضر مشخص شد که تأثیر فناوری به شدت مشروط به وجود زیرساخت‌های نهادی و انسانی است. پنجمین تفاوت، با پژوهش محمدزاده و همکاران (۱۴۰۴) که بر طراحی رابط کاربری تأکید داشتند، در این است که

هوشمندسازی گردشگری ورزشی با فناوری‌های داده‌محور: الگویی برای توسعه ... / کیه قاسمی و همکاران

پژوهش حاضر نشان می‌دهد پیش از کیفیت اپلیکیشن، باید به وجود زیرساخت پشتیبان آن توجه کرد. برخلاف پژوهش‌های بین‌المللی که معمولاً با محدودیت تحریم مواجه نیستند، پژوهش حاضر نشان می‌دهد که تحریم‌های بین‌المللی به عنوان یک مانع سیاسی-اقتصادی ذیل مقوله محدودیت‌های زیرساختی و سیاسی، دسترسی به فناوری‌های روز دنیا مانند سرویس‌های ابری AWS، Google Cloud و API‌های استاندارد را با اختلال جدی مواجه ساخته است؛ این مسئله یک ویژگی منحصر به فرد بافت پژوهش (ایران) محسوب می‌شود که در مدل‌های بین‌المللی گردشگری هوشمند کمتر دیده شده است.

پژوهش حاضر از نظر جغرافیایی به سه استان گیلان (شمال)، اصفهان (مرکز) و خراسان جنوبی (شرق) محدود است. اگرچه انتخاب این سه استان بر اساس تفاوت‌های آشکار اقلیمی و ظرفیت‌های متنوع گردشگری ورزشی (شمال با اقلیم مرطوب و گردشگری ساحلی-کوهستانی، مرکز با اقلیم خشک و گردشگری تاریخی-فرهنگی، و شرق با اقلیم کویری و گردشگری ماجراجویانه) انجام شده است تا حداکثر تنوع ممکن در چارچوب محدودیت‌های پژوهش لحاظ گردد، اما این سه استان به تنهایی نمی‌توانند نماینده تمام تنوع اقلیمی، فرهنگی و زیرساختی ایران باشند. لذا تعمیم نتایج به سایر مناطق کشور (به ویژه استان‌های غربی و جنوبی) باید با احتیاط انجام شود. پژوهش‌های آتی با پوشش استان‌های بیشتر و استفاده از روش‌های کمی می‌توانند جامعیت و قابلیت تعمیم مدل ارائه‌شده را افزایش دهند. نوآوری پژوهش در ارائه یک مدل پارادایمی بومی و جامع از هوشمندسازی گردشگری ورزشی برای توسعه پایدار، کشف مفاهیم خطر بیگانه‌شدگی فرهنگی و اولویت‌بندی سه‌گانه راهبردی و تأکید بر تقدم موانع نهادی بر موانع فنی در بافت ایران است. با این حال، پژوهش حاضر خروجی نظری قابل آزمون و مدل عملیاتی مشخصی را نیز ارائه می‌دهد: مدل پارادایمی ارائه‌شده می‌تواند مبنای طراحی پرسشنامه برای پژوهش‌های کمی آتی قرار گیرد و شاخص‌های پیشنهادی برای سنجش هوشمندی مقاصد گردشگری ورزشی شامل نرخ اتصال اینترنت پایدار در مقاصد، تعداد اپلیکیشن‌های هوشمند فعال به ازای هر مقصد، درصد پوشش خدمات رزرو و پرداخت آنلاین، میزان کاهش مصرف انرژی در اماکن ورزشی هوشمند، و نرخ مشارکت ذی‌نفعان در سامانه‌های داده‌محور است.

پیشنهادهای: بر اساس یافته‌ها، پیشنهادات پژوهش‌های آتی شامل انجام پژوهش‌های کمی برای آزمون تجربی مدل با روش مدل‌سازی معادلات ساختاری، پژوهش‌های تطبیقی بین استان‌ها یا کشورها، پژوهش‌های طولی و پژوهش‌های آینده‌پژوهی درباره روندهای نوظهور فناوری است. در سطح کاربردی، فراتر از تدوین سند ملی، پیشنهاد می‌شود ساختارهای تصمیم‌گیری فعلی در حوزه گردشگری ورزشی مورد بازنگری اساسی قرار گیرد. این بازنگری شامل: (۱) تفکیک وظایف و مسئولیت‌های روشن بین سازمان میراث فرهنگی، وزارت ورزش، شهرداری‌ها و بخش خصوصی، (۲) استقرار نظام حکمرانی داده‌محور با الزام اشتراک‌گذاری داده‌ها بین سازمان‌های متولی، (۳) تشکیل کارگروه دائمی هوشمندسازی گردشگری ورزشی با اختیارات اجرایی (نه صرفاً مشورتی) در سطح معاونت رئیس‌جمهور، (۴) اصلاح فرآیندهای بودجه‌ریزی از سالانه به چندساله با رویکرد پروژه‌محور، (۵) ایجاد سازوکارهای شفافیت و پاسخگویی برای ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی در حوزه هوشمندسازی و (۶) ظرفیت‌سازی برای تغییر فرهنگ سازمانی و کاهش مقاومت در برابر نوآوری. همچنین پیشنهاد می‌شود وزارت میراث فرهنگی با همکاری وزارت ورزش و جوانان نسبت به

تدوین سند ملی گردشگری هوشمند و تشکیل شورای عالی اقدام کند، بودجه اختصاصی در بودجه سالانه پیش‌بینی نماید، زیرساخت اینترنت را در مقاصد اولویت‌دار ارتقا بخشد، و سازمان نقشه‌برداری کشور نسبت به ایجاد زیرساخت یکپارچه داده‌های مکانی (GIS) اقدام نماید.

در جمع‌بندی نهایی، پژوهش حاضر نشان داد که تحقق هوشمندسازی گردشگری ورزشی در ایران پیش از هر اقدام فنی، نیازمند اصلاحات بنیادین در سطوح نهادی، سیاستی و ساختاری است و فقدان سند ملی، هماهنگی بین‌بخشی و بودجه پایدار، بزرگ‌ترین موانع پیش روی این حوزه محسوب می‌شوند. مدل پارادایمی ارائه‌شده با تأکید بر اولویت‌بندی سه‌گانه و توجه همزمان به ابعاد سه‌گانه پایداری، می‌تواند به عنوان نقشه‌راهی عملیاتی برای سیاست‌گذاران و مدیران در مسیر توسعه پایدار گردشگری ورزشی هوشمند مورد استفاده قرار گیرد.

بیانیه استفاده از هوش مصنوعی

نویسندگان اعلام می‌دارند که در فرایند نگارش مقاله از هیچ هوش مصنوعی استفاده نکرده‌اند.

حامی مالی

حامی مالی ندارد.

سهام نویسندگان در پژوهش

سهام نویسندگان برابر است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌نمایند هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

References

- Adabi Firoozjah, J., Nedaee, T., Alimohamady, H., & Fattah zadeh fashkhami, M. (2020). Prioritization and comparison of sustainable sport tourism factors in Guilan province between sport tourists and the host community. *Journal of Tourism Planning and Development*, 9(34), 227-244. [In Persian] [10.22080/jtpd.2020.19097.3313](https://doi.org/10.22080/jtpd.2020.19097.3313)
- Allaf Jafari, E, Shahreyari, H and Rousta, A. (2025). Tourism Marketing in the Smart Age: Convergence of Smart Technologies, Tourist Behavior, and Sustainable Tourism. *Tourism management studies of the smart era*, 2(2), 98-122. [In Persian] [10.22072/tmsse.2025.2068707.1035](https://doi.org/10.22072/tmsse.2025.2068707.1035)
- Aldulaimi, S., Abdeldayem, M., & AboKeir, M. Y. (2023). Sports tourism as a catalyst for achieving sustainable development goals (SDGs). *International Journal of Sustainable Development & Planning*, 18(12), 3947-3954. [10.18280/ijstdp.181225](https://doi.org/10.18280/ijstdp.181225)
- Andalib Ardakani, D., & moghtaderi, A. A. (2018). Investigating and analyzing the development green product in the tile industry in Yazd province. *New Marketing Research Journal*, 8(3), 59-78. [In Persian] [10.22108/nmrj.2019.102714.1226](https://doi.org/10.22108/nmrj.2019.102714.1226)
- Asheghi, B., Hematinezhād, M., Nazariān, A., Beyg Mohamadi, T., & Nasir Sālih, H. (2022). Investigating the effective components in attracting the sports tourists (Case study: Guilan province). *Geographical Studies of Coastal Areas Journal*, 2(4), 43-60. [In Persian] [10.22124/gscj.2021.20193.1090](https://doi.org/10.22124/gscj.2021.20193.1090)

- Ataee, M., Sharifi Renani, H., & Ghobadi, S. (2024). The effect of smart tourism sustainable development on the economic growth in selected tourist destinations. *Journal of Urban Studies on Space and Place*, 8(30), 49-62. **[In Persian]**
[10.22034/jspr.2024.2036828.1079](https://doi.org/10.22034/jspr.2024.2036828.1079)
- Buhalis, D. (2020). Technology in tourism-from information communication technologies to eTourism and smart tourism towards ambient intelligence tourism: a perspective article. *Tourism Review*, 75(1), 267-272.
[10.1108/TR-06-2019-0258](https://doi.org/10.1108/TR-06-2019-0258)
- Carneiro, M. J., Eusébio, C., & Caldeira, A. (2016). The influence of social contact in residents' perceptions of tourism impacts. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(12), 1714-1734.
[10.1080/09669582.2016.1158825](https://doi.org/10.1080/09669582.2016.1158825)
- Delshad, A. (2021). Analyzing the effectiveness of smartness on the competitiveness of tourism destinations (Case study: twelve selected urban destinations in Iran). *Tourism and Development*, 10(3), 247-261. **[In Persian]**
[10.22034/jtd.2020.247146.2126](https://doi.org/10.22034/jtd.2020.247146.2126)
- Dewailly, J. M., & Beltramo, R. (2017). *Tourisme et sport*. Paris: L'Harmattan.
- Ghasemi, N., Benar, N. and Shafiei, S. (2025). Systematic review of articles related to digital transformation in sports using content analysis method. *Journal of Sport Management Knowledge*, 3(1), 172-186. **[In Persian]**
[10.22034/jsmk.2025.67462.1130](https://doi.org/10.22034/jsmk.2025.67462.1130)
- Ghasemi, N., Benar, N. and Shafiei, S. (2026). Investigating the Role of Digital Transformation Management in Achieving Sustainable Sports Events. *Journal of olympic studies*, (Online Print), e234848. **[In Persian]**
https://journal.olympic.ir/article_234
- Gheymati, M., ASHARFI, N and Safdarian, G. (2026). Contextual Architecture Model for Smart Ecotourism: A Sustainable Tourism Framework in the Makran-Chabahar Region. (e736139). *Tourism management studies of the smart era*, (Online Print). **[In Persian]**
[10.22072/tmsse.2025.2076791.1089](https://doi.org/10.22072/tmsse.2025.2076791.1089)
- Gkoumas, A. (2019). Evaluating a standard for sustainable tourism through the lenses of local industry. *Heliyon*, 5(11), e02707.
[10.1016/j.heliyon.2019.e02707](https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e02707)
- Gretzel, U., Sigala, M., Xiang, Z., & Koo, C. (2015). Smart tourism: foundations and developments. *Electronic Markets*, 25(3), 179-188.
[10.1007/s12525-015-0196-8](https://doi.org/10.1007/s12525-015-0196-8)
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82.
<https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>
- Guo, Y., & Kang, H. (2023). The effect of green product development on environmental performance. *Journal of Cleaner Production*, 385, 135-149.
[10.1016/j.jclepro.2022.135149](https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.135149)
- Heebkhoksung, K., Rattanawong, W., & Vongmanee, V. (2023). Development of smart sport tourism model based on smart city integrated with sport tourism principles. 2023 8th International Conference on Business and Industrial Research (ICBIR) (627-631). IEEE.
[10.1109/ICBIR57571.2023.10147652](https://doi.org/10.1109/ICBIR57571.2023.10147652)
- Hemmatinezhad, M., Eskandari Pour, M., Asheghi, B., & Salehi, K. (2023). *Research in sport sciences*. Tehran: Bamdad Ketab Publications. **[In Persian]**.
- Henink, M., Kaiser, B. N., & Marconi, V. C. (2017). Code saturation versus meaning saturation: How many interviews are enough? *Qualitative Health Research*, 27(4), 591-608.
<https://doi.org/10.1177/1049732316665344>
- Higham, J., & Hinch, T. (2018). *Sport tourism development*. London: Channel View Publications.
- Hosseini asgarabadi, M. (2025). Identifying indicators affecting strategic entrepreneurship in sports tourism in Golestan province. *Sports Marketing Studies*, 5(4), 59-81. **[In Persian]**
[10.22034/sms.2025.142305.1416](https://doi.org/10.22034/sms.2025.142305.1416)

- Javid, F., Ghafouri, F., Javid, M., & Goodarzi, S. (2020). Sports tourism and sustainable development of host cities (A case study: Sarein winter sports festival). *Strategic Studies on Youth and Sports*, 19(48), 197-218. **[In Persian]**
https://faslname.msy.gov.ir/article_382.html?lang=en
- Ji, X., Xu, Y., & Zhang, Y. (2024). The impact of smart city construction on tourism development: Evidence from 297 cities in China. *Tourism Economics*, 30(4), 891-910.
[10.1177/13548166231161563](https://doi.org/10.1177/13548166231161563)
- Karoubi, M., Ziaee, M., Mahmoudzadeh, S. M., & Pouyanzadeh, N. (2022). The management model of tourist congestion in coastal destinations of Mazandaran based on smart tourism. *Journal of Geography and Regional Development*, 20(4), 243-207. **[In Persian]**
[10.22067/jgrd.2023.80571.1233](https://doi.org/10.22067/jgrd.2023.80571.1233)
- Keamasi Salkhori, K., Soleymani, M., & Ahmadi, S. (2019). Effect of information technology, human resources management, organizational entrepreneurship on sustainable development of sport tourism based on Karmen model. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 18(45), 205-224. **[In Persian]**
https://faslname.msy.gov.ir/article_334.html?lang=fa
- Keshtidar, M., Nazari torshizi, A., & Heydari, R. (2021). A meta-analysis of studies on sports tourism development in Iran with an approach to identify the factors affecting it. *Sport Management Journal*, 13(2), 511-537. **[In Persian]**
[10.22059/jsm.2020.287023.2309](https://doi.org/10.22059/jsm.2020.287023.2309)
- Khodabakhshzade, A., Ghahraman Tabrizi, K., & Sharifian, E. (2020). Designing a model for evaluating indicators of sport tourism development in Iran. *Applied Research of Sport Management*, 9(2), 41-50. **[In Persian]**
[10.30473/arsm.2020.49137.3069](https://doi.org/10.30473/arsm.2020.49137.3069)
- Khosravi, S. S., & Naderi, N. (2023). Proposing a model for data driven marketing in the smart tourism with a meta-synthesis approach. *Tourism Management Studies*, 18(61), 169-206. **[In Persian]**
[10.22054/tms.2023.73136.2823](https://doi.org/10.22054/tms.2023.73136.2823)
- Kimasi Salkhori, K., Soleimani, M., & Ahmadi, S. (2019). The effect of information technology, human resource management, and organizational entrepreneurship on the sustainable development of sports tourism based on the Carman model. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 18(45), 205-224. **[In Persian]**
https://faslname.msy.gov.ir/article_334.html
- Krueger, R. A., & Casey, M. A. (2015). *Focus groups: A practical guide for applied research* (5th ed.). SAGE Publications.
- Liang, F., Mu, L., Wang, D., & Kim, B. S. (2022). A new model path for the development of smart leisure sports tourism industry based on 5G technology. *IET Communications*, 16(5), 485-496.
[10.1049/cmu2.12271](https://doi.org/10.1049/cmu2.12271)
- Lombard, M., Snyder-Duch, J., & Bracken, C. C. (2002). Content analysis in mass communication: Assessment and reporting of intercoder reliability. *Human Communication Research*, 28(4), 587-604.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.2002.tb00826.x>
- Mohammadzadeh, M., ranjbar, P., Eghbali, M., & mahmoudi, M. (2025). Comparative analysis of user experience and user interface in smart tourism applications: Case study of Isfahan and Paris. *Tourism Management Studies of the Smart Era*, 2(2), 22-41. **[In Persian]**
[10.22072/tmsse.2025.2068437.1031](https://doi.org/10.22072/tmsse.2025.2068437.1031)
- Morgan, D. L. (1997). *Focus groups as qualitative research* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Mousavi, R., Omidi Najaf Abadi, M., Mirdamadi, M., & Farajollah Hosseini, S. J. (2021). A model of sustainable sport tourism development with rural sports and local-native games approach. *Tourism Management Studies*, 16(55), 257-291. **[In Persian]**
[10.22054/tms.2021.60102.2533](https://doi.org/10.22054/tms.2021.60102.2533)
- Nazarian, A., Ghasemi, N., Hosseinvand, R., Asheghi, B., & Salehi Golbaghi, M. (2025). Impact of tourist participation on the performance of sports tourism complexes in Guilan province through the mediation of green product innovation. *Sports Marketing Studies*, 6(3), 67-85.
[10.22034/sms.2025.142703.1443](https://doi.org/10.22034/sms.2025.142703.1443)
- Neuendorf, K. A. (2017). *The content analysis guidebook* (2nd ed.). SAGE Publications.

- Nikbin, M. (2025). The role of urban management in smart tourism development: A study of the Tehran metropolis. *Tourism Management Studies of the Smart Era*, 2(2), 1-21. **[In Persian]**
[10.22072/tmsse.2025.2071830.1057](https://doi.org/10.22072/tmsse.2025.2071830.1057)
- Nikouei, A., Abiri, S., Eslami, V., & Dastjerdi, B. (2025). Identifying the factors influencing the sustainable development of sports tourism in Iran. *Geography and Human Relationships*, (Online print), e225327. **[In Persian]**
[10.22034/gahr.2025.529034.2505](https://doi.org/10.22034/gahr.2025.529034.2505)
- Safabakhsh, M. (2012). Investigating the barriers to the development of sports tourism in Iran. (Master's thesis). Allameh Tabataba'i University, Tehran. **[In Persian]**.
- Salahi Kojour, A., Razavi, S. M. H., Amirnejad, S., Mohammadi, N., & Taghipouryan, M. J. (2022). Qualitative modeling of smart tourism in the sports industry. *Sport Management Journal*, 14 (3), 132-117. **[In Persian]**
[10.22059/jsm.2021.304168.2502](https://doi.org/10.22059/jsm.2021.304168.2502)
- Sevilmiş, A., & Yildiz, O. (2021). An approach for being able to use the options of calculating inter-coder reliability manually and through software in qualitative research of education and training in sports. *International Journal of Progressive Education*, 17(2), 369-384.
<https://doi.org/10.29329/ijpe.2021.332.23>
- Shafiei Rudposhti, M., Mirheai, M., & Masoumi, N. (2021). Sport tourism: Fundamentals, strategies, destinations and experiences. Tehran: Ayandeh Sazan Publications. **[In Persian]**.
- Sharifi, S. S. and Kashef, S. M. (2026). The Adoption and Impact of Emerging Technologies in Sports: Opportunities, Challenges, and Strategies. *Journal of New Studies in Sport Management*, (Online Print).
[10.22103/jnssm.2025.24589.1353](https://doi.org/10.22103/jnssm.2025.24589.1353)
- Sharpley, R. (2020). Tourism, sustainable development and the theoretical divide: 20 years on. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(11), 1932-1946.
- Skinner, J., Edwards, A., & Corbett, B. (2014). *Research methods for sport management*. Routledge.
- Tiago, F., Borges-Tiago, T., & Veríssimo, J. M. C. (2019). A review of smart tourism studies in the tourism and hospitality fields. *Travel and Tourism Research Association's 2019 European Chapter Conference*. Bournemouth University.
- Torkan, R., Tabrizi, N and Ramezanzadeh Lasebouie, M. (2024). Analyzing Affecting Factors of Tourist's Loyalty to Coastal Destinations (case study: Beaches of Mazandaran Province). *Tourism management studies of the smart era*, 1(1), 206-220. **[In Persian]**
[10.22072/tmsse.2024.722006](https://doi.org/10.22072/tmsse.2024.722006)
- UNWTO. (2017). *International year of sustainable tourism for development 2017*. Madrid: World Tourism Organization.
- Vaz, R., de Souza, J., & Pinto, L. (2025). Smart tourism and sustainable development: A systematic review of governance and participation. *Journal of Sustainable Tourism*, 33(1), 45-67.
- Zhao, H. L. (2023). Research on the environmental science and sustainable sport development the perspective of geological ecology. *Journal of King Saud University-Science*, 35(3), 102564.
- Ziaee, M., Delshad, A., Taghavifard, M., & Tajzadeh Namin, A. A. (2020). Conceptual framework of smartness of urban tourism destinations; A meta-synthesis approach. *Journal of Tourism and Development*, 9(1), 188-213. **[In Persian]**
[10.22034/jtd.2020.207941.1873](https://doi.org/10.22034/jtd.2020.207941.1873)